

STEGNA

Redakcjô:

Dariusz Majkòwsczi

Jãzëkòwô kòrekta:

Eùgeniusz Prëczkòwsczi

Kòntakt:

*Sz. Straganiarskò 20-23
80-232 Gduńsk*

Wëdòwca:

*Ògłowi Zarząd Kaszëbskò-Pòmòrszczégò
Zrzeszeniégò*

Redakcjô zastrzëgò so prawò
do skrócënkù i òbròbianiégò
nadesłónëch tekstów

Wëdanié ùdëtkòwioné bez Minystra
Bënowëch Sprów i Administracje

Ministerstwo
Spraw Wewnëtrznych
i Administracjii

Spisënk zamkłoscë

1. Wstãp

2. Wiërtzë

Hana Makùrôt-Snuzëk

8. Wiërtzë

Ana Rózk

10. Wiërtzë

Zuzana Glëszczzińskò

12. Wiërtzë

Mateùsz Radzejewsczi

14. Pòlemika z miłotã

Kòrneliò Garstka

15. Haiku

Mateùsz Szuba

16. Wiërtzë

Maksymiliòn Drëwa

18. Jò?

Klebbów Matis

19. N.N.

Taras Szewczenkò

20. Kòrbańc

Michòł Adóm Dereskewitz

**22. Mòje kaszëbsczé mësłowé
barabónë (1)**

Słòwk Fòrmella

26. Zëma òb lato

Justina Pranszke

28. Ùdwig

Adóm Hébel

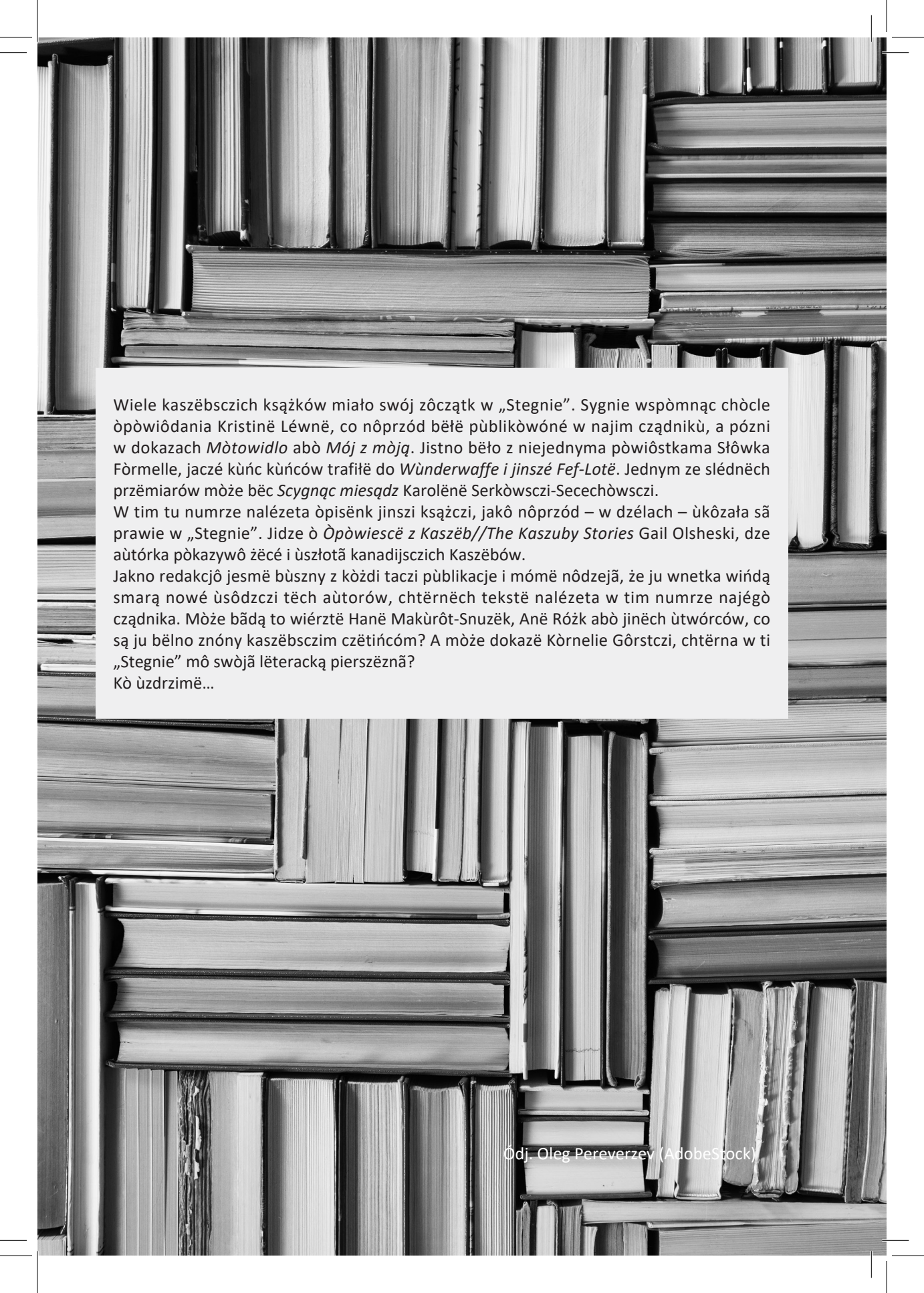
30. Przedstów do Òpòwiesców z Kaszëb

Dark Majkòwsczi

33. Nieznóné piesnie Sztefana Bieszka

Eùgeniusz Prëczkòwsczi

Darmòk dodòwk do miesãcznika
„Pòmëraniò”
(wëchòdò co trzë miesãce)

Wiele kaszëbskich ksążków miało swój zôczatk w „Stegnie”. Sygnie wspòmniąc chòcle òpòwiôdania Kristinë Léwnë, co nôprzód bëtë pùblikòwónë w najim cządnikù, a pózni w dokazach *Mòtowidlo* abò *Mój z mòją*. Jistno bëło z niejednyma pòwiôstkama Słòwka Fòrmelle, jaczé kùnc kùnców trafiłë do *Wùnderwaffe i jinszé Fef-Lotë*. Jednym ze slédnëch przëmiarów mòże bëc *Scygnąc miesqdz* Karolënë Serkówsczi-Secechòwsczi.

W tim tu numrze nalëzeta òpisënk jinszi ksążczy, jakò nôprzód – w dzëlach – ùkòzala sã prawie w „Stegnie”. Jidze ò *Òpòwiescë z Kaszëb//The Kaszuby Stories* Gail Olsheski, dze àutòrka pòkazywò zëcé i ùsłotã kanadijszczich Kaszëbów.

Jakno redakcjô jesmë bùszny z kòzdi taczì pùblikacje i mómë nõdzejë, że ju wnetka wińdã smarã nowé ùsòdzci tëch àutòrów, chtërnëch tekstë nalëzeta w tim numrze najégò cządnika. Mòże bãdã to wiërtzë Hanë Makùròt-Snuzëk, Anë Ròzk abò jinëch ùtwòrców, co sã ju bëlno znóny kaszëbsczim czëtińcóm? A mòże dokazë Kòrnelië Gòrstczì, chtërna w ti „Stegnie” mò swòjã lëterackã pierszëznã?

Kò ùzdrzimë...

Hana Makùrôt-Snuzëk

Wiérztë

Zapùscywóné trulôcze

Zapùscywiają trulôcze nad przepadnią żéców przelotnëch. Same w se stôwają sã niebã. To wësôdzô sã słuńcama pònad czasã na òbrëmiach dnia w kòzdim kùńcu swiata krëje sã bezkùnc: pierszi i slédny dzéń wiecznoscë w żëcym. W ùprocëmniem do niesmiertnoscë do krëjamnotë bëtu trulôczë cénie pòwrózkã przecynają sferë niebios. Plemiona ptôchów jaczich nicht zrechòwac mógtbë niedowinno nie milacë jima drodзи. Zapùscywóné synteticzno fùlnym rojã wbijają skrzidła w môdrosc. Bëtë nieograniczoné nocã samòtnã żëwią nôdzejã. Łowią swiãté słuńca krziże kòtwice lińcuchë trulôczów zapùscywiają szëje w bezkresë we wszëtczich jednostkach czasu. Znajã niebòwschòdnią pròwdã ju w aktach òtemkniãcò. Wiecznosc cygnie sã w nieskùńczonosc.

Lëdzczëzna

Stanë swiata sã zmieniają
 jidą niewidomé dne i przekwitlé lata.
 Chtos przeczëtôł gdzes w gazëce
 że prawie ùmiérô pòsobny ju stëcznik.
 Czas z piskòtã czadzy jakbë na jeleniu.
 Bòldzò żëcò téż ùrzasno przëspieszëta.
 Lëdzczëzna dzén w dzén sã mnozi i dzieli
 stolëmnyma lëczbama
 abò baro môłima znakama òbecnosćë.
 Wszëtkò znòwù sã dzeje w timczasu.
 Nick nie déreje nieòdwòtalnie czë chòc 10 razë dlëzi.
 Kòzdò młodosc czedës òstòwò wchłoniãtò.
 Cos sã kùnczi cos jinégò sã za sztót zacznie.
 Chtos kògòs kòchò w swòjim sektorze żëcò
 chto jiny niepòwstrzymanie żdaje na miłotã.
 Z jamów bëcò swiata co dzén
 wëpùscywò sã w czasorëmiã nògtë brzëmienia
 wëbùchów mùzyczi ptòchów czë trąbów rikajacëch.
 Głëchò chtos płacze abò w głos sã smieje.
 Chtos drepce pòmiedzë tam a tuwò
 przechòdò przez różné stanë najadłoscë i głodu.
 Jiny scëskò w se léft nawetk przez wiele gòdzyn
 bë czedës wëpùscëc je w pòwòdze abò niedostatkù sëtów.
 Chtos grzebie w szparach zdrzelniców dnia abò w głëszë nocë.
 Chtos kòrbi szlabizama łómónégò bòleniò abò dzëwi redotë.
 Wcyg téż na swiece do kùńca nie je wiedzec
 skądka wzãtë sã lëdzczë snienia ò czëłëch sferach nieba
 co rodzą dërch doczasną jawernotã.
 I w ògle nick nigdë nie je nikòmù znóné
 bò môłczacë witra wiedno zaczinò sã dopiërze ò brzòskù
 wiodacë swiat òd przëpòdkù do przëpòdkù.
 Cos czasã nie wëchòdò cos wëchòdò za bëlno.
 Jedné sztërczi gãstnieją bë stac sã pòtemù rzòdszë.
 Antropòidalnò nòtëra stòwò sã coròz barzi martwò
 wespół z samim człowiekã przenikniãtim
 pòtencjalną zamkłoscą gwòsnégò pògrzebù.
 Tak mijają wszëtczë lëdzczë dzecë
 cobë na kùńcu kùńców
 wzniesc sã mòże do mitycznëch czëpów
 jaczégò sklepieniò gdzie mają żëc
 tpzw. Nadprzërodzony.

Dësze pòtwòrów

Dësze pòtwòrów żëją w nas samëch.

Mierzëc je trzeba dalszima òkò-
licznikama stãpnia i niemiare.
W statistikach są plamë
je widzec jak nie cerpią
tëch chtërny za nama stoją –
doją piers miãso sok białków. Swiat
dzeli sã na plasterczy smùtkù
w składach pòwòdźi. Badérëjemë te pòtwòrë
wëzërają z moczarów z mas z bloków.
Strukturë z półmartwëgò kòdu.
Miãsnie zãbów. Wielofarwné subiektë.
Òkropiczno môtë òsobniczi
z wiòldżima felama tribików.
Gònią wzòjno symbòlikã samëch siebie.
W stanie nieskùrczonym
gruñtownò antycypacjò pùstczy.
Pòwrotë widów ni mògą
chcec wracac.
W pòsadłosc dnia i coròz
barżi martwą krëwiã słuńców
zmrożoné miãso zemi.
Tak kòrmi sã stòri Strach.
Westrzòdkama cemna przez widma pùstëch pòsowów
włómania do gniòzd anielszcich.
Wëpòdò pòdëfc. Łapic
za pùste jãdra. Jich cénie i krewnëch rozpòznac
w kòndignacji lëdztwa. W kòstkach i pùnktych.

Dësze pòtwòrów żëją w nas samëch.

Stanë kwiatów

We wnątrzu swiata na zglëszczach
czasu westrzód gruzgôtów historii
kwiatë wcyg nie wiädna.
Dozdrzeniaté ôkazë i embrionë pãczków
na skórze stalatów – miliardë gatënków
kãsk smùtnëch abò dëcht wieselszich.
Niezabôtka na pòlu bitwë
abò róza wërostô na betonie.
Wszëtczë ùrmã rozsadté
przëkùcniaté w bôrach
rozlónë farwë na mapie.
Głãbinowë cénie szmërgają
jak zaklãca. Pòd dãbã pamiãc
mòdlãcë sã nad zwłokama dôwnëch
prakwiatów w pralaszach
niepògrzebónëch w se
ni mògã sã pòzbierac
nawetk czëj zbiérónë na kòlanach.
Same majã starã dozëc
tak jak baro mògã.
Chòcbë na grańcë
chtërnã niegwëсно przekroczą.
Na pòpielëszczu swiata stòrëgò
starają sã rodzëc nowi zbiërk
wbijac semiã w brzód
wtikac pestczy w kwiatë
kwiatostanë rozrôstają sã zdłużã
wielebòcznë. Pòczestno
wnôszają swòje szëje jak żirafë.
Wësokòpiennë jak pòdniosté mùrë
pònad spiãtrzonã cemnoc kwitną
tklëwie wczulonë w blónë.
Nawetk czëj pòdwiãdnã stòrë brodaté
czëj bólu dodô jim rządzcëcël cëpieniô
jich dësze na przëk staroçe
sã nie ôdkwiatëją
kwiatowë serca same w sobie
wëlizónë rosã w głãbinach
mòckò niepòkalónë
nigdë nie zapadną sã pòd zemiã.

Historicznë bëtë

Historicznë bëtë wierã
sã skùńczonë. Prawie
procëmno do pòczãtkùjącëch.
Drãdzë warënczi bëtowë.
Drãgò rzeknãc dlacze.
Nimò wòjnë ze strachã
Neptun ùtrzymôł trzëzãb
z mitã. Toczi sã Kùgla Czasu
na krwistoczerwionym pòlim.
Heraldicznë Lwë przëżëlë
tragiczny òbzerk swiata.
Wëpasają sã. Z lotu ptôcha
lecy prawie ósmò reno
w serijnym stalatim.
Historicznë bëtë jak mòst
stojã w trwałim stanie Sw. Dëcha
winnë żrã Bògù Czas. Jak kòrnicy
niespòzëtë nigdë nie przëbëtë
z głãbszã zawartoscã w se
wëkrzikùją historiã.

Tak jakbë drapieżny dzień

Tak jakbë drapieżny dzień. Lwë lägną sã bez òsoblëwégò znakù nibë. Òbrażë gardu kąpiącë sã w wòni grzewach w skórach słuńc. Sedzą pòrama jak plamë dzëczë naprocëm cywilizacji i naprzék nòtërze kùńczą jachtowac na lëdzkòsc. Jakbë pòd kùńc swiata a równak przed zòczątkã wszëtcich sztërzëch cządów. Strzegą zdrzòdtów na zómkòwim Lwińcu. Lwim sercã kòrmią jãzorë wòlnëch wòdów Neptuna. A Bóg nawetk dzeli sã z nima rządżëną. Ùcelesnioné jakno gòdła starżë. Jakno królowie zwierząt biòtkùją sã z wòtkã rozbójcama babą jagą z wawelsczim smòkã. Jakno heroldowie wëchòdają z jamaszcz na tronë hartów dëchów bë strzëc Arché zapładniac deszcze w majestace w asysce mòrzów w òbliczim widów Heliosa. W drapieżny dzień Lwë znówù jachtëją. W òbronie z symbòlami zła. Drą pësczi w tak jakbë drapieżny dzień.

Historiò dëszë

Bezdomòcą rôz czedës mã dëszã przezdrzałë niebiosã.
Sóm Bóg jesz w zaswiatach wëszarpòł jã za skrzydła
i sprowadzył do stanu białoscë. Długò tresérowòł jã na sprawiedlëwą
cobë w kùńcu wëpùscëc samą z mòdro-martwi strefë i òprzëc ò mòjã ceniã.
Òsta ùmëto zrazu òkrëszëną sniegù i òbloklò w łachã cała
wëszmërgniãtò w swiat tą samą slëżą jaką spliwò miłoserdzë.
I hewò stała sã mòjim žiwiatkã szlachùjącym blòs za mną samą.
Pòle ji zemi przeżerała stonka wëcëskającë skòpicą kropków žëcò.
Chòdzëlë slëchë że ju jakno dzeckò miała zawat bez-serca.
Bez-miłotë najadła sã piérwi strachù co kùszkòł pò pólmartwi twarzë.
W XXI stalatim zòs jesz barzi pòdùpadła. Wszëtczë kòmórczi
stałë sã w ni nerwòwé a szkelet szturmòwóny przez pòszëdła smùtków
i zapalenia žëcégò a zalëwającë jawernotã tpoz. zdrzëlnikòwé sceszci.
Przëdławionym gòsã ni miała nawetk mòcy òbronnëch bë pòskarżëc sã na niemòc.
A czëj kùreszce czësto zamarta z przerażeniò wëmùczkòwelë słabą niedojdã.
Zaprowadzënë sënë jak kam do szlachtowni dëszów zaaplikòwenë gazë zgòńczë w jelita
i dosercowi zastrzik smiercë i jesz w nòczulszë mòle – cobë sã dokònaò.
Transgresjò. Òna stała sã òdtądka martwòtą – dëchã sami siebie – lëstopadzëcą
pòtlëkłą i niewëdolną pòchòwóną w (bez)kùńcu przez grabiòrzi dëszów.

Stolë-Mùlk z mòtilã

Je taczi môłi môł
 na mapach lëdztwa w tëtach ògrodu
 gdzie swiatłosc docérò
 pòd skórã cemna i smrokù.
 Bë nicht nie bøjòt sã skòchac.
 Bë snił nawetk ò cãzczich marzeniach
 co doprowadzoné do skùtkù
 òbròcają sã w kòłaze czerwionoscë i całów
 w zlepiné cepta w łachmané lëstów.
 Na łonie stuńca w strąkach zeleni
 mieszkò Stolë-Mùlk z mòtilã. W brzëchù
 strzëbrzné pòrënczi.
 Zmartwëchpòwstòwają wãsewnice
 midzë insektama. Gëldzy sã wicherë.
 Garbùsë drzewów w słojach
 wësadëją kòrzenie.
 Leżą w fòrmie sëtëch kùsów.
 Czorgają sã slepò jak kretë.
 Same w se są pòrëszenim
 szlachã miłującëch i miłowónëch.
 Historiã rozsadtã w cëniach
 w lëpińcach w nadzich dniach
 zachcéwò sã mùlkóm
 rozscelac na rzék rozlewiszczach
 mòczëc w żebrach Bòga.
 Chto żyw – òstòwò pògòdzony
 lëpów smùkniãcym. Są dwa gatënczi.
 Dwa pierszé słowa i żabë
 równo do se sapiã.
 Bë le sã nie wëkrëwawic smiertnosçã swòją.
 Pòdnòszò sã bezmiarowòsc i krzik w jãdrze nieba.
 Je mòżno jic téz w starnã przedzeniów czasu.
 Tam na dmùchników pażãcach
 ò kòzdi pòrze òpòwiòdóné są nòdzeje
 niosłé na grzëwach przez zeloné wiatrë.
 Te same ògrode wplotłé w miãtã.
 Westrzód wiòldzi miłotë mòżno téz
 zbierac zagùbioné marwë
 tam-sam na fermie skrëszeniów w brzëchù lasu.
 Je to dosc baro môłi môł
 tak tej nót je wzerac dokładno dze mieszkò
 Stolë-Mùlk z mòtilã.

Wierzta Stolë-Mùlk z mòtilã dobëta przëdnã nòdgradã w pòeticczim kònkùrsu „Liricno na Kaszëbach” m. Wactawa Pòmòrszczégò

Ana Rózk

Wiérztë

Słowò

jaczé chto ùkôzcki w se mô
jaczim strachóm co dzéń mùszi stanąc procëm
jaczé mòrnice bezgłosno rozdrapiwają renë
jaczé marë kòłowacą òbezwładniwającë rozëm

z czôrnym bólã
rozriwającym mëslë
starowno skłôdóné
jak z miecha grëzeniô sëmieniégò
na zbòlatëch plecach
krocisz òb las dëchów
chtërne bòjisz sã nazwac głosno

.....
słowò rôz wërzekłë
nabierô sztòłtu

Tańcëjącë z òbłãdã ògnisté tangò
Wëdżinającë cało w ritm tam-tamów
Jak szòlińc krãcącë piruetë

Nié dlô mie słodczë melodie liricznëch skrzëpiców

Mùszã ùpadnac
zmarachòwónò
Bë pòdniesc sã
Stanąc prosto
Żdając na wëriwający sã normóm
takt serca

jeden na milión
nie
jeden westrzód miliónów
dopasowóny nie do kùńca
ùkùńczony z felama
òdestòwający òd normè

.....
przemierzò oceanè lèdzczych mësłów
topiàcè sã w wezdrzeniach zascygnionèch

czasã drifujàcè pòd prąd
dmùchajàcè w dzurowati zòdzel

słonà wòdà zapijò
nadmùrszaté skòrczi bùsznotè

sygnie stanàc na zberkù
bè...
widzec dali

swiat nèkò mù spòd stopów
czas rozpliwò sã w dòce
midzè pòlcama przecèkają brzàtwienia

.....
za sztèrk bådze niebètny
za czas jaczis niedostãpny
zabèti
nienazwóny
przemòłczony

.....
pòmiedzè wałama zabòczeniò
szamòtóny wichrama wspominków
pòdążò widã szòlonym
za mòdrà farwà zècégò

Zuzana Glëszcznińskô

Wiérztë

Kòsmòs

Pòwiédz, czedë
bądze lepi
znòwù pierszò
gwiónzdka i leno
më coròz smùtniéshi
jesmë
Jak kòsmiczny pich w räkach
kòsmitów absolutnëch
szòlińców
Zdrimë pò se i
szczescé je jak kòmëta
jak supernowò
pich i më.

Tramwaj

Tramwaj walący jak serce
znikò za rogã
Jistno jak te
Òczë
rozwióné mëslama
nipòcé
Wseczëca
I ten cepti dotik rãczy
Jak Słúńce
w lëpińcowi wieczór
na piòszczëti stęgnie
gdzes, gdzie
czëc leno
Pùstczi i
Twój smiëch
mòcny i pòriwny
zaczinający sztormë
na mùskòwëch falach
i strëdži łez
za tim, co nigdë
nie bëto i nie mdze.

Krzicz

Jò w tim widzã
Tësac niewëpòwiedzónëch
dopòwiedzónëch sobie
rozczarënków
pisónëch na
piäclëni
milnëch nót.
W lëpińcu gròł nama
Miesądz i
Gwiòzdë w twòjich
Òczach pùstëch
òazë na pùstinnëch
licach.
To je ju naj
òstatny krzik
Mòdtë.

Mòdrôczy

Mòja chëcz je tam,
gdze
mëmka, tatk
ògródk, łąka i kònie.
Gdze Jónk mò
na bùksach plamë,
a mòdrôczy stoją we wazonie.
Gdze kùch szmakò jak
ùsmiëch starczy na zdarté kòlano,
jak słowa starka, chtërnëch
nie trzeba klarowac.
Nie trzeba
dolmaczëc
że jò to „ja”,
a jò to „tak”,
bò to je prosté jak
Kaszëbsczé Nótë.
W swiece tam dalek
są taczi sami-nié-swòji
Bò gòdają tak samò
leno nie rozmieją
niżódnégò słowa.
Zdrzą, nie widzą.
Są głëchi, chòc czëją.
Biorą wszëtkò bez
żódnégò kòntekstu
i pitania.
I tak skùbią płatk pò płatkù
Mòdrôczy w mòjim wazonie.

Mateusz Radzejewski

Wiérztë

Ópka ë dróbkã

Czëjesz knôpkù?
Zôs wiodro w pólach ùmierô.
Òstónie przë nim le dôka spiéwnô,
òblónô miesądza widã,
jakò niebnô droga
swiãconô biôtim mlékã.
Tak të òstón sã przë mie,
a mòje smiercë wëzerôj.
Nie maktôj mie terô zôgłówkã!
Wierã – òna jesz dalek,
hënë za lëpkã kòl krëzu,
z chtërny je twòja zybówka,
naja krzëwô dróbkã
ë mòje wërë zarkòwé.
Ju dosc bëto ùbëtkù...
słëchôj tërô co pòwiém.
Głosno leca warnë,
sëpiã czôrny górz
w zapadłé gniôzda,
gdze widzec – cësë nót.
Hewò ne diòbelsczë ptôchë
rwiã swiãtë prôwdë z najich głów.
Za kòscelnã lëtrã cygnã przëgrzechë,
tãpé jak gòzdze w krzizowëch renach
cerplëwëch bòszczich rãk.
Dzobama bijã w kamë
ùkòzë letczégò sądu –
złotégò bùlòszka nowi pòrzãdk.
Zataconym wkół gnôta,
chcëwim, cëchim lëcëpróm
biôj gadôj aniótczkù – precz do se!
Pòchadôj zli drëchù!
Letczy na dzys dzëń,
pùsti, a równak cãzchi
òb noc wiecznã...
jakò mòra na ùmarłim dëchù.
Baczë knôpkù kòchóny,
złë za pól stalata

pòznają ciebie ùsmiöné,
twòje włòsné skarnie
na majewim òdjimkù,
z gromicã wësok
pònad swiãtã gãbã,
tej smiercë dój dróbkã...
niech zléze piãknô pani.
Bãdze gwësno dobrotlëwô,
weznie ciebie hopka,
zaniëse gdze w domócë blónë,
chòcô dróbkã takò krzëwô.

pòrénk

jesz czilenôsce wiãcy
czësto sëwëch klatów
na piersë, a pòd nima
serce szerok rozpiãté
òd ùcha do ùcha,
chtërnémù przëbëto
bicégò dlô lëdzy,

a Òni jak jò
z cëszã słuńca w òczach
tak dzëń do dnia,
pò mòdri blewiãzce
nad ùspionym mòrzã
òdchòdajã na mòl
pòrenëch gwiazd

Swiãti mòl

Spòlił sã dodóm.

Òd zbetkù cygarete
jął sã palëc nôprzòd
kalãdòrz brzëchati,
spiãcy pòd gazëtã,
jak wùja pò pôłniu.

Pãkt nibë smòk
hëcã samãtóny
piëck w jizbie starkòwi
ë wpòdł w cëniã dënicë,
gdze jantar wëschtłi
ždòł na stòré lëstë.

Wszëtcë żëwi...
widë – wcyg pôlãcë.
Nick sã doch nie stało!
Nawetka zmiarzłò
na kòsc lodownica
ùcekłã kòminã
w kòzëchù blón.

Òd zymkù wpisónë
terminë ù doktora
bãdã gdzie w pamiãcë,
chòc w kòmùdã ògnia
wzlecòł swiãti mòl.

Kò dodóm swòje
wiedno mómë w sercu
w nòrcëk dëszë
mëslë ùchòwónë.

Kòrneliô Garstka

Pòlemika z miłotą

Mòże wòrt je stracëc,
żebë barżi ceszëc sã z nalézeniô.
Mòże wòrt je òdëfc,
żebë zapragnac pòwrotu.
Mòże wòrt je tesknic,
żebë z niecerplëwoscã żdac na pònowné zéńdzenié
Mòże wòrt je ùronic czile łez,
żebë przekònac sã ò àutenticznoscë wseczëca.
Mòże wòrt je cerpiec,
żebë pòznac pròwdzëwi smak miłotë.

A mòże, czësto prosto – nie je wòrt kòchac...

Mateusz Szuba

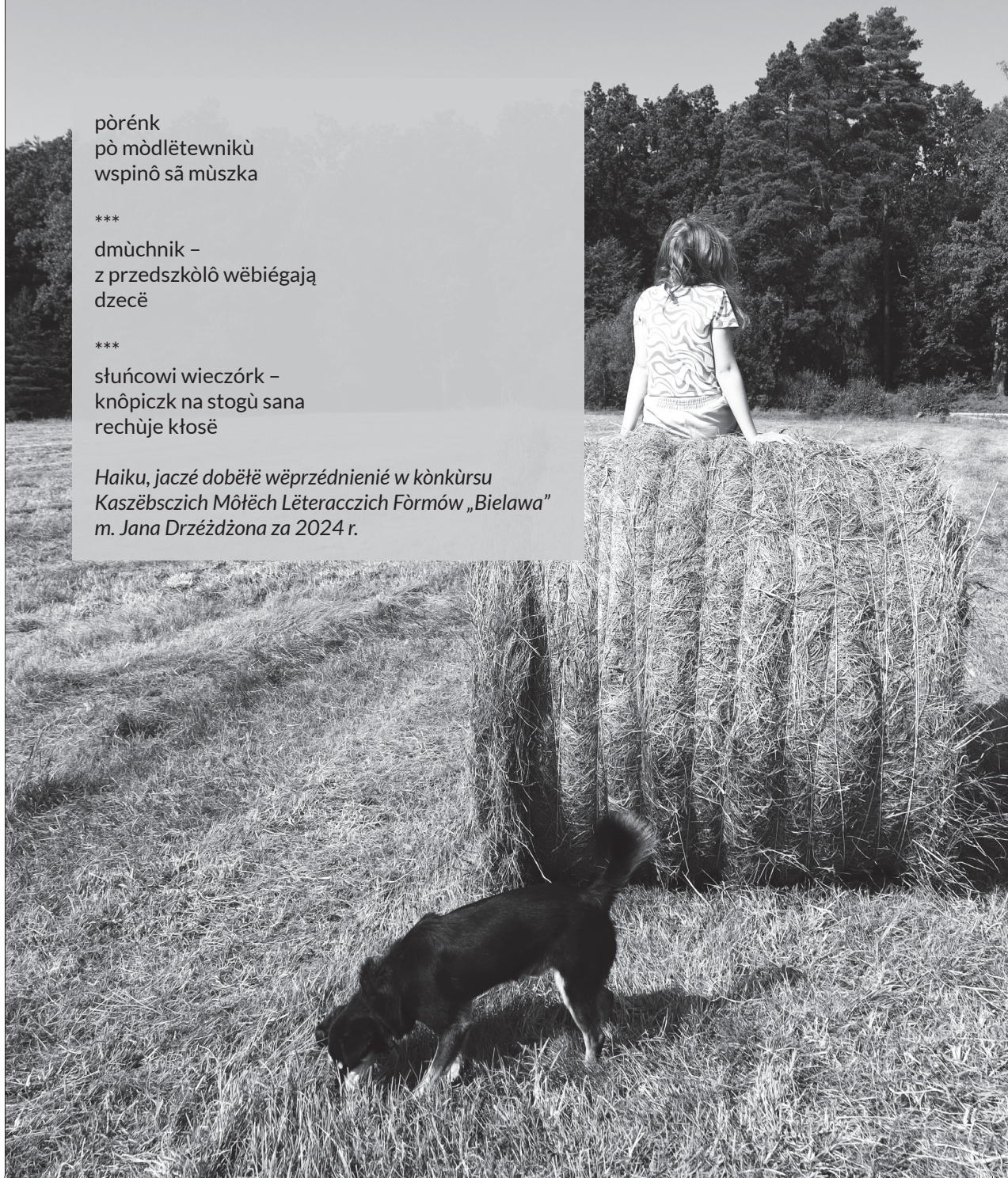
Haiku

pòrénk
pò mòdlëtewnikù
wspinô sã mùszka

dmùchnik –
z przedszkòlò wëbiégają
dzecë

słùncowi wieczòrk –
knòpiczk na stogù sana
rechùje kłosë

*Haiku, jaczé dobëtë wëprzédnienié w kònkùrsu
Kaszëbszczich Mòlëch Lëteracczich Fòrmów „Bielawa”
m. Jana Drzëdzona za 2024 r.*

Maksymilión Drëwa

Wiérztë

Wanoga

Letkò je widzec kòżdą smierc
Kòżdą pò pierszi, nóm sztrédny
Leno lëczba, leno cyfra
Leno rôz òczë są szklané

Žëjã i jem wcyg w tim pësznym kraju
Ni mògã w swiãdze, miec w mëslach raju

Nikògò tuwò dërch ni ma
Le leno më jakò jsmë
Ten Hades na Zemi Hades
Chtërnégò kòzdi zòzdrosocy

A mòże bë tak wszëtkò òdmienic
A mòże bãdze wiãcy jak dëcht nic

Bëlno je miec òczë zamklé
Marzëc i sã nie òbùdzëc
Leno płënac na te wałë
Cãżkò je samémù wstac

Wiedno kòzdi mòże so cos marzëc
Kòzdi doch chce so jakòs tuwò žëc

Czë chtos jaczis sã naléze
Na wszëtczé te nasze renë
Abò ksądż tu witra przinëdze
Czë dzysò mómë pustą noc?

Bòli głowa, òd mëslë, tak mëslã
Mie bòli snòzi sen, dzinie Wisłã

„Dò sã” chtos miôt tuwò rzeklé
Leno jak? Jak mómë leno piesnie
Do ùżëtkù, do robòtë rzeczé
Doch zrobic, co trza, ùsnac znów

Òstawic slòdë na przód, i nazòd
I wstac, w kùncu, pò tim wszëtczim žëc
znów

Nie bãdzemë, a jsmë tu
Gdze chcemë, gdzie nòbëlniészé
I lëdze, i żëwòt mój, twój
Òstawmë pòrzãdk, mdze pëszno

W kùncu jem w tim richtich pësznym kraju
I w kùncu jsmë, pò pròwdze w raju

Lina

Miłota co wiedno nas sparłãczëła
W strachù mie trzimô chòc je baro môô

Tak jak katastrofë ze skrów sã robi
Tak mie całégò òdmieniô to w òdżin
Braknie mie kòrtów, rãka – as krziżowi
Gróm – wësok kòrta, chòc mielë rzekłé
zdziń

Stegna ta cãżkô jak wòjna przez rzëczy
Leno tuwò wiedno wòrto
Òd ti chòrobë jem gòscã aptëczy
Trzim sã snòżô mòja kòrto

Klebbów Matis

Jô?

Znóm drogã
nie wiém dze jic
kôrta
dôwno nacéchòwónô
czerënk
czësto nieznóny
chòc òd wiedno ten sóm
wëdeptóny
szërzawnô droga
mienia sã
w zapëzglonã stegnã
z dnia na dzéń
nie merkôł jem tegò
zazdrzóny dalek
w wëdézowónã òb noc planétã
przińdnota i rojenja
jistno mie wëzdrzałë
tak czë jinak
jem dzysô dwie rozdardzi za dalek
i trzë kilométre za flot
do grëpë
dwadzesce trzë lata za wiele
namienił mie Bóg
jednégò zëmòwégò dnia
na przelómienim stalatów
w pòwëpitëch czeliszkach
mòjich tatków

Wiérzta wëprzédnionô nôdgradã Rodzënë Kalinowsczych w IV Ôgłowòpòlsczim Pòeticczim Kònkùrsu Jedny Wiérztë „Liriczno na Kaszëbach” m. Wacława Pòmòrsczégò.

Taras Szewczenkò

N.N.

Słůnce zachòdzy, w górach cemnota,
Ptòszk je ju cèchò i pòle dami,
Lédze sã ceszã, kùńczã robòtã,
A jò le wzeróm... i sercã płěną
W jeden sad cemny na Ùkrajnã.
Płěną jò, płěną i rozmészliwóm,
I w sercu jakòs so òdpòcziwóm.
Pòle i gradło, górë zesmroczoné,
Niebò mu do se gwiónzdã przëròczoné.
Ò gwiónzdo, gwiónzdo! – fizë mie płěną.
Jes tã ju wzeszła nad Ùkrajnã?
Bruné tam òczë cebie szukają
Na mòdrim niebie? Jesz pamiätają?
Niech lepi ùsna, jezlë zabëtë.
Žebë ò mòjim kawlu nie czëtë.

Skaszëbit Dark Majkòwsczi

*Pòmnik Tarasa Szewczeni w Bòrodiance
pò wëñkanim stamtadka ruscich žòtnérzów*

Michôł Adóm Dereskewitz

Kòrbańc

Wincät Krëk, nen to nigdë nie bël babie-wiérca, bò nigdë wnet ni mùszòł. Mòże bëło mù to namienioné, a mòże sã czims zarazył, mòże to przez radio abò mòbilną telefóniã. Jak bë nie bëło, wiedzòł wicy. W jegò žëcym przëszed taczë sztót, że pòd kòzdim wnet òbrzã naczał widzec impast, a pózdni též plótno. Wòrt bë to bëło jakòs nazwac, nick nie rozmialo sã schòwac przed jegò wëdzrzkã a mëslã. Móm wiarã, że prawie òn sóm sã nie rozmiał przed sobã schòwac. Ježlë bë tak ùžec jegò òczów, nadcidniãtëch do mùszebnoscë noszeniégò brëłów, wierã prosto bë bëło òbarchniec òd precyzji wëdzrzkù a wielotë jòwnosców, chòc tak pò pròwdze to tegò nie je wiedzec. Słowa sã równak dosc krótkò krewniã z czarama, bë mòzna nima bëło transpònowac chòc sztëczk Krëka bez sëjaniò jaczégòs barchù. Wkól Wincãta... chòc chto bë tak ò nim gòdòł, to prawie jidze ò Krëka... Në, tej wkól Krëka, chòcbë nie wiòł nawetka nòslabszi wiaterk, co sztót sã rëchalë lëstë, cos zdòwalo sã blëszczec abò nëkac dzes pò sami grańce pòla widzeniégò, le doch nie z nim taczë sztëczy, nigdë nie dówòł bòczeniégò na taczë zachë, jegò wëdzrzk, jakbë doch wzãti w *szrufsztok* Hefajstosa, wiedzno òstòwòł precëzyjno tam, dze miòł bëc. Òb lato czile lat nazòd jesma pilë *appelwiëna* krótkò lasu, tam òd Falkwegù, czë tam Topòłowi gasë, ùdalo sã nama sadnac przë jednym ze stolów, co to ju bël zasmiecony, a jesz mlodò gòdzëna bëła. Jem sã jegò bël zapitòł, czë òn též mò widzóné ne... jak-jima-tam... ne wszëtczë bachë, czë to doch jò jem sami-wiëta-co do kùńca. Krëk òbròcyl glowã, analizëjącë wëdzrzk nowònachòdajãcëch

lëdzy, a pòcygnął szlëber z bündle, bò jesma równak pilë pò partizanckù. Nié òd razu òdrzeknął. Zdrzòł dali nad mòjim remieniã w czerënkù tamtëch, le jak nìcht rozmiòł sã nie czikrowac. Kùńc kùńców òdpòwiedzòł ë wejle, bëłno pamiãtajã jegò słowa.

– To nie je tak, że jò nie widzã tegò, ò czim të gòdòsz, Reft. Jò prosto preferëjã niezdrzenié sã na to, bò ni ma za czim.

– Wej, të nigdë nie zazdrzòł, chòc na *ùgenblik*? – jem sã dopitòł na placu, a Krëk òdrzeknął równo flot.

– Ròz.

– È co tam bëło?

– Doch jò sóm.

Diabie, straszlëwie jem chcòł zrozniec, ò czim òn mie tedë rzeknął, le nie òdpòwiedzòł mie na pitanié, baro dlugò nick nie gòdòł na nã témã. Wiele sã walów ò sztrąd rozbito, nigle, kùńc kùńców, mësma wròcalë òb chtërnã noc, skądësz, abò wierã barzi òd kògòs... Në, *ùnwichtich*, je pózdnò jeséń, strzòdk nocë, a ma jidzema wedle Grunwaldzci Aleji, kùrzima cygarete a mòlczima, òdpòcziwóma pò bëcym w zgwarze. Jaž òn naròz zaczinò gadac, òpòwiadac tamtã sytuacjã. Pamiãtajã wszëtkò, kòzde słowò.

Jò bël dwadzesce, mòże dwadzesce dwa lata stòri. Swiat bël zwëczajny nimò wszëtczëgò, co jem ju tedë miòł widzóné, tej, jak wierã rozmiejesz, miało to plac czile ju lat nazòd. Jò stòł w gajikù ze swòjã nenczasną *frojlenq*. Bëło dëcht za flot na taczë stanowiskò, le doch baro jem chcòł, żebë òna òsta przëniòmni mòjã partnerkã abò czësto bialkã, wejle, bialkã z òrtu tëch,

z chtěrnyma sã abò przeziwò calé zěcé, abò pò chtěrněch sã nigdë nie scygò žalobë. Jem so czul szczeslëwi è móg jem czësto sygnąc gwioźdz, a szwernót z kònskwencjama. Cos mie równak ùbòdlo, jaczi smãtk mitczy jak *dodenhemd*, a cos jem dozdrzòl w nórce tegò, co je widzec òkã, è róz jeden w zęcym jem sã dòl na wëzdrzatk.

Stòl tam jò. Taczi, jaczégò mòsz terò widzónégò. Tëż jem prawie kùrzil davidoffa, a mańtel miòl przemòkniãti. Mlodi jò jesz nie rozmiòl, le diable, dowiedzòl sã flot. Flot bëło wiedzec, że to nie je to, a ji mdze lepi bez niegò. Prawie bez mie. Pò pròwdze, da so radã. Le czasama wròcajã tam, cobë bëc gwës... Abò cobë mlodi jò zrozmiòl. Abò to jacé wampirizmë. Mòże móm strach, że jem so tedë z czims rozminãl è terò mògã to blòs òbzerac, abò strach, że czej jem so przez nen sztëczk czasu czul panã wszëtternòstka, tej jò tak przestawil gwiozdzë a jinszé partë firmamentu, że òna sã sta kòmetã, co to sã mòże òbjawic chòc na sztërk, a zacmic wid a rozëm. Mòże dlòte tam wròcajã, żebë nen swiat sã nie rozpòd abò prosto nie rozmiejã ji nie kòchac, a wiémë, doch jò a òna, a mlodi jò czëjã to w nym mòmence, czej mie widzy. Wszëtccë wiémë, że tak je lepi. Ach, diable z piekla, czej ùmrzã, spòlta mie a pich w jaczim kòrbańcu zakòpta w nym gaju, wierã chtos tedë wëmëslì negò nieùdowòdnialnégò satelitã a wëpùscy gò na òrbitã, dze sã mdã móg bezpiecznie mijac z nã kòmetã. Abò prosto krãcëc wkòl negò centrum grawitacji, chtërno mò spiekłony numer PESEL.

Dopòlónã cygaretã cësnał na *gewega* è zniknał, jak to wiedno rozmiòl robic. Wëzdrzalo to sztërk, jakbë sã òbrócył, bë skrãcëc, le pò pròwdze to chlop sã czësto rozplënał w nocë, dzes midzë widama dwùch *laternów*. Jò stojòl jesz sztërk, dokùrzajãcë camela, a pòzdni jem wrócył dodóm. Në, a z Krëkã to ma so czile razów minãlë, jaz

w kùńcu pòszed tam, skądka colemało sã ju nie wròcò. Pòchòwalë më gò, lë niestetë ni mógł jem niżòdnëch pichów wsëpac do kòrbańca a tak dali, le jem wzał paczkã davidoffów, wlozil jã do taszczi è zakòpòl w gajkù, chtěrnégò jem szukòl tidzenia. Wej, *effigio*, rzeknał bë Krëk abò przënòmni wëjasnil, dlòcze nót to rzeknac jinaczi. Në, jakbë nie bëło, swiat sã nie skùńczil, chòc nic nie je taczé jak czedës. Pò pròwdze nie wiém, czë Krëk òstòl nym satelitã, czë blòs krëjamną mòcã, co barni kòsmòs przed chaòsã. Nie wiém, czë rozmiòl ji nie kòchac. Wejle, Krëk, nen to, szwernót, òstawil pò sobie wiele pitaniów. Jedno doch wiém. Wiém, że jem w richtich placu zakòpòl nã taskã. Wiéta wa, skądka?

Czej jem ju ùklepòl zemiã nad taskã z davidoffama, jò sã wëprostowòl a chcòl zakùrzëc, è dozdrzòl jem, że chòc nie bëło ni sztëczkù wiatru, wszãdze wkòl mie rëchalë sã lëstë, a tëż jem gwës, że cos na mie blëszczalo z nórta mòjégò pòla widzeniégò.

24/04/24

Słowòrzk:

kòrbańc – glëniany zbónk do arbatë, colemało z wëmalowónyma kwiatama

appelwiën – plattdeutsch *Appelwien*, hochdeutsch *Apfelwein* – cydr

dodenhemd – pd. *Dodenhemd*, hd. *Todenhemd* – smiertelnò kòszla

frojlena – pd. *Frolein*, hd. *Fraulein* – dzëwczã, brutka

geweg – pd. *Gahweg*, hd. *Gehweg* – dreptòk

laterna, pd/hd. *Laterne* – latarniò

szrufsztok, pd. *Schruuvstock*, hd. *Schraubstock* – jimadłò, scyskòcz

ùgenblick, pd. *Ogenblick*, hd. *Augenblick* – òkamërgnienié

ùnwichtich, pd./hd. *unwichtig* – niewòzny

Słôwk Fòrmella

Mòje kaszëbsczé mësłowé barabónë

(dzél 1)

Jesz za bënëla czãsto zazérôt jem do ksążków Pawła Jasenicë, chtëren w jednym ze swòjich dokazów napisôł, że miôt szczescé do profesora, co baro lubił digresje. W swòjich wëkładach gadac miôt sztuderóm ò ùtwórstwie jaczichs dwóch wierã francëszczich pisarzów. Wëszo równak tak, że kôrbił przede wszëtczim ò tim, co dzejało sã w jich czasach, to je malowôt „dziejowé spòdlë”. Jasenica wspomnãł tej, że wëszo z tegò pózni ksążka ò francëszczim césarzu Napòlédnie III.

Czasã je tak, że jidze sã prostã stegnã, ale czë wiedno wòrt je tak robic? Jakbë tej-sej człowiek nie zlôzł z drodзи, jakã jidze, bë òbaczcë, cëz tam dali je zataconé, to wiele mògłobë gò òminãc. Mògłobë to bëc cos lëchégò, bò mògłbë na przëmiar dostac jednégò w łep abò téz ùzdrzec cos baro piãknégò, ò czim jesz ni miôt w zëcym czëté. Temù téz jakbë czasã zdarzëło sã kòmù, abò nawetka mie w tim teksce, zlec përnã z prosti drodзи, to szkòda bë bëło na te barabónë nie jic. Tak sã sklôdò, że naje mësłë téz nas zamanówszë na te përdëgónë cygnã i chcemë le pòzwòlëc jima jic swòjim turã. Niech mają tã swòjã pòjugã i przë ti leznoscë mòże dzãka nim duńdzemë òb czas naji mësłowi wanodzi do môla, gdzie pòtkò nas cos fejnégò.

Z mësłowima wanogama, tak jak z tima lesnyma, biwò tak, że czasã na jaczés szlachë baro długò nie wlòzómë, ale chłoscã òne nas do se i czëjemë bënowi cësk, bë zòs na nie wlec i przëbaczcë so to, co dôwno nie

widzóné. Czasã téz lepi je sã pòspieszëc, bò mòże sã òkazac, że, jak to gòdòł ksążd Jón Kaczkòwsczi, je ju pózni, jak sã nama wëdówò...

Terò to, że jem i czëjã sã Kaszëbã, je gwësne. Ale pròwda je takò, że przòdë lat nie bëło to taczé pewné, że bãdã miôt w se kaszëbskã swiãdã. Wëchòdò to przede wszëtczim z tegò, że jem czims, co wedle niechtërnëch wierã nie jistnieje, to je Kaszëbã z Trzëgardu. Òkróm tegò cësk na to miałë téz czasë, w jaczich bët jem szczãkrã. Ale chcemë le zaczãc òd pòczãtkù...

Jak wiele dzòtków, tak téz jò za knòpa chãtno stëchòł òpòwiesców mòji ómë Frãcëszczci. Dzysò mòzno bë bëło nagrãc jã i bëlobë z tegò wiele nowi wiedzë do spichrza naji pamiãcë. Nie zapisywòł jem tegò, co gòda, na papierze, ale na szczescé dosc tëlì òstało mie jesz w głowie i tej-sej chãcy mie, bë do tegò wrócëc, bò ji pòwiòstczi bëłë nié blòs cekawé dlò mòłégò dzecka, ale òkòzãłë sã dlò mie pierszã ùczbã kaszëbszczégò jãzëka. Jo. Tegò prawie jãzëka, jaczi znajã òd mòłégò, ale chtërnégò przez lata lateczne jem nie ùziwòł.

Ùrodzyl jem sã w Gdini, w czasach, jacze dzysò nazéwómë, że bëło to „za kòmùnë”. Przez wnetka wszëtczë lata ùczbë w spòdleczny szkòle mieszkòł jem w blokù

wëbùdowónym w szescdzesątëch latach XX stalata na Redłowsczi Place. Swiat wëdówòł sã docc prosti. Starszi doma gòdelë do se i do mie pò pòlskù. Blós pòlaszëzna bëła ùziwónò i w szkòle, i we wszëtczich placach, z chtërnyma jem sã tedë w Redłowie stikòł. Kaszëbiznë nie bëło czëc dëcht nigdze. Leno w baro malinczim i żòrotnym mieszkankù mòji ómë òd stronë tatka, do chtërnym rôd jem wiedno przëjéżdżòł, czuł jem kaszëbską gòdkã. Terò gwëсно zdrzã na to wszëtckò jinaczi i móm tã swiãdã, że to prawie midzë jinszima tam przënãcył jem sã do naji rodny mòwë i tam zaczã sã mòja ùczba ji. Przòdë równak zdròt jem na to jinaczi, bò bël jem jesz szczãkrã, a mòje pòdrzatczzi z tegò czasu sztòtówóné bëłë tim, co jem tedë widzòł i czuł wkòł se. A bëłë to czasë, w jaczich kaszëbizna ùznówónò bëła blós za gwarã abò co nówëzi dialekt pòlszczégò jãzëka. Cos jak zepsëti pòlszczi z niemiecziima słówkama i jaczimas dzywnyma „te” i „gte”. Drëdzim placã, gdzie miòł jem leżnosc ùczëc kaszëbską gòdkã, bëłë Słòwczzi kòle Kartuz. Tam i starcë, i pòkòlenië mòjich starszych kòrbiło w naji mòwie. Mieszka tam i dërch mieszkò familiò mòji mëmczi, chtërna, dëcht czësto jinaczi jak doma z tatką, kòrbia ze swòjima starszima, bracyną i sostrama pò kaszëbskù. Bëłë to dejade leno sztòtë i pò wrócenim nazòd do Gdini bël jem dali w swòjim zwëczajnym niekaszëbsczim swiece. Grańca midzë dwùma swiatama bëła tej widzec òstro. Kaszëbë to blós wies i lëdze, co z ni pòchòdajã, a miasto to ju czësto cos jinszégò. Na zycher nié Kaszëbë. Temù téz chòc rozmiòł jem wiele, co bëło gòdoné pò najémù, tej równak sóm nie czuł jem niżòdny pòtrzebë gòdaniò pò kaszëbskù. Nibë jem wiedzòł, że móm kaszëbską familiã, ale swiat, w jaczim òna na codzëń fùnksnérowa, bël czësto jinszi òd tegò, w jaczim sóm jem żył i wëdówòł sã przez to czësto cëzy. Jakno szkòlòk, co chòdzył do redłowsczi spòdleczny szkòtë, ni miòł jem tej, to je w òsmëdzesątëch latach XX stalata,

wnetka niżòdny kaszëbsczzi swiãdë.

Pierszã rzeczą, jakò mie baro zdzëwia, wnetka jak òdkrëcë Americzi, bëło ùczëté (abò mòże przëczëtóné – terò ju nie pamiãtóm) zdanié, że Gdiniò, to je mòje rodne miasto, wërosło z KASZËBSCZI wsë. Bëło to dlò mie czims czësto nowim a nawetka dzywnym i dało mie kãsk do mészleniò. Jakùz to je, że ta Gdiniò, w jaczi żëjã i sã ùczã, a w jaczi kaszëbiznë nie widzòł jem wnetka nigdze, mò kaszëbsczë kòrzenie?! Òkòzało sã tedë, że swiat nie je taczzi prosti, jak sã przòdë wëdówòł...

Jedurnym wierã mòlã w mòjim rodny miesce, chtëren kòjarzył mie sã z kaszëbską mòwã, bëło biédne mieszkankò ómë Frãcészczzi. Plac, gdzie sã òno miescëto, przënòlégòł do parafii Mòti Kack. W tim téz kòscele Christusa Króla jesz za rządów towarzësza Gerka òstòł jem òchrzcony. Miliłbë sã równak ten, co bë mëslòł, że bël jem w ti swiãtanicë czãstim gòscã. Dëcht czësto òpaczno. Temù, że ùmarli ju w 1965 r. ópa Adóm pòchòwóny òstòł na smãtòrzu kòl òrzłowsczi parafii Matczzi Bòschi Bòlesny, óma wiedno tam prawie chòdza do kòscoła i przë ti leżnoscë òdwiëdzywa grób chłopa. Jakno knòpiczk colemało w weekendë rôd jezdzył jem do starczzi Frãcészczzi i tedë mógł jem pòznac różnë cekawé historie z ji zëcégò a na mszã jachòł jem z nią mët do Òrzłowa i òdwiëdzywòł grób starka.

Óma mòja ùrodza sã w 1923 r. w wiele-dzeczny familii Pétków w Jekmùcë kòle Pòłãczëna (terò je to gmina Somònino, kréz kartësczi). Z tegò, co pamiãtóm, to jesz za ji dzecnëch lat, jaczis, chòc wierã nié za dludzi czas, rodzëna ji mieszka téz w Szpònie, chtëren dzysò slëchò gminie Nowò Karczma w kòscércszim pòwiecie. Zdebło pózni równak Pétcë przëcygnãlë do Kamélë (terò gmina Somònino, kréz kartësczi), gdzie zamieszkelë ju na dlëzi. Tam prawie starka Frãcëszka spãdza swòje

młodé lata, tamstądka též w 1948 roku wëprowadza sã do Gdini. Z tą též prawie wsã sparłãczoné są ji nôstarszé pòwiôstczi, chtërnëch rôd jem słëchôł pòznôwajãcë przë leżnoscë kaszëbską mòwã. Wiém z nich midzë jinszima, że niedalek Kamélë miesca sã *Nowô Wies*, gdzie, *ju Niemcë mieszkelë*, i gdzie *collbùda stoja*. Chòdzy tuwò na zycher ò Przewidzkã Nowã Wies, co przed II swiatowã wòjnã przëniôléga do Wòlnégò Miasta Gduńska i mògła tam stojec wacha graniczny starzë. Widzýmë tej, że rodzëna mòji starczi mieszka richtich kòle granicë Pòlsczi z Frejzstatã, a tak pò pròwdze to Kaméla, Jekmùca i Szpón leżã w jednym òkòlim, to je w môlu, gdzie parłãczã sã granicë pòwiatów gduńszëgò, kartëszëgò i kòscërszëgò.

Ezlë ju piszemë ò wsach z tëch strón, tej bédëjã, bë przëzdrzec sã përnã barzi karce tegò dzëla naji rodny zemi. Jidze tam nalezc cos cekawégò i apartnégò. Hewò w nym òkòlim, a tak richtich to kòle wspomniõny ju rëchli Przewidzcki Nowi Wsë lezi malinkò mòlëzna zwónò... Roztokã. W pierszi chwilë jidze sã përnã wërzasnãc. Kò doch jezlë ò ti prawie Roztoce mëslòł Méster Jón Trepczik, że ji bróm sygajã kaszëbszcë granicë, to òznòczò to, że je gòrzi, jak jesmë mëslëlë. Wëzdzi to, jakbë Kaszëbskò zmniészëła sã jaż tak mòcno i strach pòmëslec, co mdze z nią pózni. Òkòzało sã dejade, że na szczescë nie je jesz tak lëchò i kaszëbszcë granicë wierã w tim môlu sã jesz nie kùnczã, a przëniõmni, że to nié ò ti Roztoce mëslòł Trepczik, czej pisòł „Zemiã Rodnã”. Pòzwa Roztoka w òdniesenim do ti wsë je zresztã sztëczno stwòrzonò przez specjalnã kòmisjã, co zajima sã prawie wëmëszliwanim nazwów mòlëznów. Tak pò pròwdze to rëchli sedlëszcë to zwóné bëło Dëpendòl, co pòchòdzy z niemiecczëgò Tiefenthal, to je òd glãbòczi dolëznë. Ale jakbë chòtò chòł zrobic kòmùs szport i pòkazac „kùnc kaszëbsczi zemi” w Roztoce, to òkróm kòpicë smiëchù nick lëchégò bë sã wierã nie stało.

Jak jem ju nadczidł, mëmka mòjegò tatka Frãcëszka bëła z dodòmù Pétka. Jezlë wëstrzód Tczëwòrtnëch Czëtińców tegò tekstu sã lëdze, co czëtëlë mòje lëteracczë dokazë, to nôzwëskò to mòže bëc jima ju znóné... Jo. Tak prawie zwòł sã jeden z przëdnëch bòhaterów mòji nié za wiòldzi pòwiescë, co ùkòza sã pòd titlã *Pamiãtkã pò mòrdarzu*¹. Pétków Alfred zwòny Alim je w ni dównym partizanã Krëjamny Wòjskòwi Òrganizacji „Pòmòrsczi Grif”, co zarò pò skùńczenim wòjnë na Kaszëbach jakno szandara wstãpił w rëdzi milicje. Co z tegò wëszo, to tuwò nie je wòrt pisac, leno bédëjã zazdrzec do wspomniõnégò wëzi dokazu, ale pòdsztrëchnãc mùszã, że nie je gwësno przëtròfkã to, że nosyl òn jistné nôzwëskò, co familiò mòji òmë.

Skòrno ju zeszlë jesmë na nôzwëskòwã stegnã, wòrt pòswiãcëc w tim môlu kãsk ùwòdzi nôzwëskù, jacé nosy jinszi bòhater jednégò z mòjich dokazów. Chòdzy ò niemiecczëgò òficérã z czasów pierszi swiatowi wòjne Frãca Kapanke, zwónégò Kapónã. Pòstacjò ta òd pòczãtkù do kùńca je wëmëslonò (Herusz Derda bë rzekł, że jò Wama nałgòł...) i ni ma personë, jakò mògłabë bëc dlò ni wzorcã. Za to nôzwëskò je pròwdzëwé i przëzwëskò též. Ò chòpie, co zwòł sã prawie Kapanke, a na chtërnégò gòdelë Kapóna, prawia mie czedës prawie starka Frãcëszka. Mògã sã terò milëc, ale zdòwò mie sã, że mieszkòł òn w Kamélë przed wòjnã i òb czas ni trzimòł z Niemcama. Z archiwalnëch registrów jidze sã za to òglowò wëdowiedzec, że to mést nié za czãsté nôzwëskò wëstãpòwało w òbéndach krézów gduńszëgò, kartëszëgò i kòscërszëgò.

Dosc tëli jem donëchczas pisòł ò ómie Frãcëszce, ale mùsz je též wspomnãc

¹ Ten i jinszë mòje prozatorszcë dokazë jidze przëczëtac w wëdóny w 2017 roku przez Kaszëbskò-Pòmòrsczë Zrzeszenië ksãzce pt. *Wùnderwaffe i jinszë Fef-Lotë*.

ò òjcu mòjegò tatka – Adamie. Ùrodzył sã òn w ¹912 r. w Gòrãczénie. Jak widzimy, nie bëło to za dalek òd Kamelë i jesz dzysò ne wsë słëchają jedny gminie. Z rodzynnëch òpòwiescòw wëchòdò, że czej mój przinđny stark bëł młodi, to mieszkòł w przënòlégajęcëch do gòrãczyńszci parafii Ramlejach. Ò ti slédny wsë wiele razy miòł jem czëté, téz dzãka temù, że jedna z mòjich còtkòw pòchòdò prawie stamtãdka. Mieszka òna razã z dzecama a mòjima pòsostrama w Słòwkach, ale wiém, że tej sej jezdzielë òni prawie do Ramlejów. Jò za to niżòdnëch zëjajęcëch krewnëch w ti wsë ni miòł i przez dłudzi czas ni miòł jem tam bëté. Dopierze czilenòsce lat temù, przë leznòscë jedny z rodzynnëch ùroczeniów, pòjachòł jem tam pierzi róz w zëcy. Tedë to còtka, co z tegò òkòlò pòchòdza, pòkòza mie plac, gdzie przòdë lat Fòrmellowie mieszkelë. Nicht sã wierã za baro nie zdzewi tim, że terò są w tim mòlu blòs pùstczci. Ni ma sladów pò dównëch bùdinkach. Òd czedë tam tak wëdzrzi, nie wiém, bò mòji starszi przez lata lateczné w to òkòlë nie jezdzielë, ale wòrt bëło tam kùreszce trafic. Teròzka ju wiém, skãdka zòczãtk rodnò mòja rózga mò...

Frãczszka Pétka i Adóm òd Fòrmellow òzenilë sã wierã w 1948 r. i mni wiãcy w tim czasie przecygnãlë do Gdini. W 1950 r., pò kòle dwùch latach mieszkaniò wierã gdzes w òbéndze Mòłégò Kacka, wprowadzielë sã do malinczégò mieszkanka, co miescëto sã pòd ùstrzeszim dodomù, co stojòł na sztrasë Lidzci. Nie bëlë gwësno jegò gwòscëcelama i mùszelë płacëc miéwcom arãdã. Jesz w piãcdzesãtëch latach ùszlégò stalata bùdink ten kùpilë wespół z lokatorama państwò Prabùccë. Lëdze ti bëlë gwòscëcelama tegò dodomù przënòmni do czasu smiercë mòji starczci, to je do 1997 r. Sparlãczonò je z nima jedna smiészno zmiłka, na jakã dzysò mòże zdrzec ze szpòrtã, ale wëchòdò z ni téz to, że tej-

sej zańc mòże na pròwdzewé mësłowë barabònë. Mòzlwé je to nawetka tej, czej sã zdòwò, że mësliëm rozëmno a tikò sã to nié blòs dzòtków...

Nie wiém ju terò, kùli miòł jem tedë lat, ale wierã gdzes kòle dzesãc abò përzinkã wiãcy, czej uczuł jem òd starczci, że Prabùccë pòchòdelë z Brus. Gwësno pòzwa ta nie bëła mie w tim czasie znònò, ale zarò przëszło do mòji szadi głowë „wëdolmaczenié”, ò jaczi to plac chòdzy. Ò wsë Brusë, co mni wiãcy w tim czasie, to je w 1988 r. stòwała sã miastã, ni miòł jem czëté. Bëło to doch za dalek. W te stronë jesmë z familã nie jezdzielë, a òkróm tegò mòlëzna ta przënòlëga jesz do bédgòszczégò wòjewòdztwa, co bëło tej dlò knòpiczka z Gdini wnetka kùńcã swiata. Z drëdzi równak starnë jakãs wiedzã ò swiece jem ju tedë miòł. Midzë jinszima wiedzòł jem, że nòzwëska czasã pòchòdatë òd pòzwów mòlëznów, w chtërnëch lëdze zëlë. Wiedzòł jem ju tedë, że w dównëch Prësach je gardzëk ò mionie Prabùtë i doszedł jem do wëdbë, że Prabùccë mùszelë pòchadac prawie stamtãdka. Pròwdac czuł jem wërazno, że óma gòda *Brus* z „b” na pòczãtkù a nié *Prus*, ale na to téz nalòzł jem „wëdolmaczenié”. Wiedzòł jem, że starka Frãczszka gòdò pò kaszëbskù, a pòlszczi jãzëk kãsk kalëczy, temù téz mësłòł jem, że pewno *Brusy* to pò kaszëbskù to, co pò pòlskù *Prusy*. I wszëtkò mie tej sztemòwało. Prabùccë wedle mie pòchòdelë z Prabùt, chtërne lezã prawie w Prësach, to je nibë w *Brusach*. Dopierze w pòzniészich latach, czej mòja wiedzò ò swiece wkòł mie sta sã wiãkszò, wëdowiedzòł jem sã na zycher, ò jaczé to Brusë chòdzy i na jaczé mësłowë barabònë jakno mòti knòp jem zaszedł. Nawetka i terò wòrt òpasowac, bò czasã cos nama wëdzrzi, że to mòże bëc tak, a pòzni òkazywò sã, że je czësto jinaczi. Ale tak to ju je w naszym cãzczim grzészny zëcy, że tam-sam letkò jidze z richtich drodzi zeńc na jakãs milnicã.

Justina Pranszke

Zëma òb lato

W kùncu przëszo ùpragté lato. Słunçe grzeje coròz mòcni, a swiat czarëje swòjima farwama. Wkòł kwitnie żëto, kwiatë... wszëtcë są jakbë barzi szczãstlëwi, a nôbarzi dzòtcki – lato to doch czas òdpòczinkù òd szkòtë. Mòzna teròzka całima dniama bëc bùten i zajëmac sã blòs jigrama...

Dzecë w Lesnym Mòlu dobrze sã znają. Kò ni ma jich tu za wiele, a tak sã skłòdò, że colemalo wszëtcë są ze sobã krewny. Czej przëchòdò czas latnëch feriów, òd rena do wieczora są razã w grëpie. Doma ni ma jich bëlno widzec. Nawetka pò se richtich nie pòsprzãtają, le flot gnają bùten, temù jich mëmë mają jesz wicy robòtë. Zosza całima dniama lóprëje pò wsë. Mò czwòro rodzeństwa. Tatc czãsto jã prosył, bë pòmògła w gòspòdarstwie, ale òna wiedno blòs gòda: „Sã wakacje”. Sòda na kòto i jacha sama w swiat... Kò dzecë i tak niechãtno sã z nią bawiã. Nosy stòromòdné lómpë, a doma ni mò nawetka kòmputra i swòjégò telefònu. W Lesnym Mòlu bët jesz jeden knòp, chtërnémù nicht nie pòzwòlił sã razã bawic. Nicht nawetka ò nim za wiele nie wiedzòł, ale wszëtcë wòtelë na niegò Pùrcel. Je òn kãsk grëbszi niżle reszta, a bez to pòmalni sã rëszò. Nicht nigdë nie chcòł gò miec w swòjim karnie. Knòp nen czasã szpacérowòł pò drodze i przëzéròł sã, jak jiny sã bawiã, chòc przez wikszosc czasu sedzy doma i grò przë kòmputrze. Nie czerëje sã za niczim. Nawetka jak mëma wòłò gò na pòłnié, pëskùje i traktëje jã jak służkã. Nòwiãkszym prowadérã je tuwò Mòrcën – jegò wszëtcë lubią. Mò bògatëch starszich – mają trzë àutòtë, nònowsze telefònë, firmòwi òbleczënk, zagranicznë parfimë, elektryczny délokùlòk i basen w chëczach... Mòrcën mò wszëtkò i wiedno mò przë se fùl

dëtków. Jak chtos jegò słëchò, tej kùpiwò mù cos słòdczégò. Mòrcën mò so fejn... nick ni mùszi robic. Nawet taszã nosy za niegò Kazëk. Nieròz Mòrcën rzucò mùcã i temù, chto jã pierszi przëniese nazòd, pòzwòlò przez sztòt pògrac na swòjim telefònë.

Kòle bòjiska mieszkò starszò białka – wastnò Jiréna. Dzecë nazëwają jã stòrã Jirkã. Ni mò òna swòji familie i mòze dlòte mò w sobie wiele żëcznoscë do wszëtczich cëzëch dzòtków, chtërnëch widëje pò swòjim òknã. Wiedno sã ùsmiëchò i dërch czestëje bómkã a dobrim słowã. Na swiãta nawetka rëchtëje kòzdémù darënczi, ale Mòrcën wiedno to wërzucò i gòdò, że to bële co. Bez to jiny téz tak robilë... blòs le Zosza nieròz rzekła do Jirczi pòrã słów, le z tegò Mòrcën téz sã smiòł, a chto nie smiòł sã z nim, ni mógl pòzni sã z nim bawic... A bawic sã w grëpie doch je fejn! A tim barzi z Mòrcënã... Òstatno równak wastny Jirczi nie bëłò widzec. Cëz sã z nią stałò? Nicht z dzòtków nijak sã tim nie zainteresowòł... Kò czim bë sã tu jiscył, czedë wkòł tëlì smiëchù. To prawie Tómk bët méstrã òd szpòrtów. Wëmëslòł co sztòt jaczës jiné psotë. Òstatno wëpùszczëlë òwce z zògrodë pana Józwë. Jak to bëłò smiësznë, czedë sóm za nima gònił w tã i nazòt...

Wies je cëchò, spòkójnò i bògatò w snòzotã rodë. Temù téz do Lesnégò Mòla przëjézdzò wiele turistów i cëzëch dzecy. Na wczasë przëjachòł téz tam ze starszima knòp Karól – jezdzył òn na wòzykù inwalidzczim. Pòdjézdził òn do bòjiska i z daleka wzeròł jak tutészë dzecë sã bawiã... Chto wié – wierã miòł nòdzejã, że pòznò chòc nowëch drëchów. Nicht na niegò równak nie zwròcòł ùwòdzi. Kò ò czim bë z taczim gòdòł? Chto bë chcòł miec z taczim cos do czënieniò?

Nié dosc, że na wòzykù, to jesz rudi. Karól trzimòł w rãce òtówk i zesziwk. Rozmiòł òn piãkno céchòwac – twòrzył projektè àutołów i czej tak przézéròł sã dzecóm, nen òtówk mù spòdł na zemiã. Niebòròk ni mógl gò pòdniesc, a Ala – chòc widza co sã stało – òdwróca głowã.

Lato dopisowało, a dnie – chòc dludzé – dlò wszètczich bëtë za krótczé. Pòspòlné jigrè i psotè, jaczè wëmiszlëlè, dôwałè wiele redotè. Jednégò dnia, czej znòwù wszètcè spòtkelè sã na bòjiskù, słuńce nògle schòwało sã za cemnyma blónama. Mòcno zawiato zëmnyim lèftã. Nasta cemnosc i zaczął padac sniégu. Wszètkò wkół w pòrã minut bëło zamiarłé. Dзецè pòzèratè na se z niedowierzanim. Zrobiło sã tak zëmno, że nawetka w kùrtkach i grëbèch jakach nicht ni miòłbè chãcè na jigrè bùten. Jak tak nògle przèszła zëma? Wtim stanã midzè nima pòstacjò, chtèrna wèdrza jak janiòł, chòc szlachòwa téz baro za supermenã, jaczégò

znelè z bòjczy. Òblektò w biòtè bùksè, dludzi biòti mańtel, z rãkawicama i skrzydłama ùnòszòł sã w lëfca. Zëmnyim zdrokã zdrzòł na dzecy i w kùncu rzekł:

– Zle sã dzeje w waji wsè... Kòzdè z waju mò zëmne, zamiarłé òd złèch ùczinków serca. W Lesnym Mòlu ju dôwno ni ma słuńca. Bez waji nie mdze ju lata! Swiat mdze pòkrèti lodã.

– Co?! Jak?! Mè nie chcemè zëmè! – wòłatè przelãktè dzecè.

– Nié? Je na to blòs jedna rada – òdrzekła ùkòzka.

– Jakò? – zgòdno zapitelè.

– Kòzdi mò w se supermòc. Jeżlè jã òdkrèje – òdczarèje swiat... blòs le ta supermòc mòze ùretac latné ferie...

To rzekł i źdżinał.

Jak mèsłisz, ò jaczi supermòcè gòda dzywnò pòstacjò? Co bë miało zrobic kòzdè z dzecy? Baczè, żebè téz w Twòjim òkòlim nie nasta zëma òb lato...

Adóm Hébel

Ùdwig

Léft mazôł widok nad prazącym sã asfaltã. Przechôdający przez ôdkrëti dzél miasta lédze co czile kroków stôwelë, czãżkò dichelë, rechòwelë, czë lepi sã zmùszëc i przëspieszëc krokù w stronã cëni, czë stac tak i zbierac mòc do òsoblëwie tegò dnia drãdżi robòtë mùsklów. Sëchi pich i gãsti mòk miészafë sã w lëmiącą substancjã na tëli złoslëwą, że ledwie scartò, zôs pòkriwała całã skórã. Wnet wszëtcë, jakbë zgòdno bëłë sztël, nie witelë sã, a jich zdrok zdòwòł sã gadac: „jo, ni ma co krafitu marnowac na gòdkã w takã hëc”. Wnet wszëtcë, bò za bùdinkã na sãsedny sztrasë dało sã czëc flabrotanië stojący w cëni kòntenera białci. Òblekò w szëkòwny kléd jasnòmòdri farwë, z tiulowim dołã ë przeswitiwającym sztofã na ji grëbëch remionach. Zadzarti nos i zadzartë, wëmòdelowónë, farwòwónë na blond włosë.

– Të smiészno wëzdrzisz z tim wëpiãtim slòdkã. Jakbë kòt sròł.

„Do kògò òna gòda?” – mëslelë so ti, co zdrzelë na to òsoblëwë widzawiszczë. Dopierze, czëj doczwòrdelë sã dali, ùzdrzelë adresata ji słów. Chłop w biòti kòszlë z pòdwiniãtima rãkawama. Zdziłbi, ze slòdkã profesjonalno wësëniãtim do tëtù dwigòł tił àutoła, pòd chtërnym leżòł wërzasti zmiartëlë. Ten bët jak kòt, co wòlòł òstac w cëni jak wezdrzec na swòjich wëbòwów. A chłop stojòł i dwigòł pòjòzd bez słów, leno stãkajãc òd czãżaru, jaczi dwigòł, zëbë nie pòzwòlëc na przëgniëcenië zmiartëlca.

– To nie jidze slëchac, jak tã stãkòsz. To pewno òd tãch cygaretów, chto wié, wiele tã

tegò kùrzisz. A twój wùja ùmarł na pëca. Ale co to cebie, òstawisz mie samã i so ùmrzesz, a ze zarka jiesz bãdze dim szedł.

Chłop pòdniòł głowã w stronã białci, ale jegò mùnia nic nie wëròza, leno ból i ùcemiãgã.

– Co, tã bë pewno chcòł, zëbë jò ce pòmògła? Mòwë ni ma! Mój òjc bë nigdë mòji mëmie nie kòzòł dwigac. Chłop to mùszë bëc chłop, jò bë chcała pòczëc, że jò móm richtich chłopa, a nié taczë bële co. Jò nie znajã drëszczy, co bë ji chłop kòzòł dwigac. Chto bë tak co robił? Në, twój òjc, ten jo, ten to bë nic nie robił całi dzér, le zëbë wkòł niegò wszëtkò bëło robionë. A terò, jak sã cebie zakòla robiã, to tã nawet wëzdrzisz jak òn. To ju nie je do wżëraniò.

Lédze nie pòdchòdelë do kòntenera, chòc tam bëła ùpragłò cëniò. Wòlelë jic drëgã stronã sztrasë i z daleka zdrzec na scenã. Jima bëło szkòda chłopa, ale tãz wiedzëlë, że chłop to mùszë bëc chłop i kãsk zòł ti białci, że wszëtcë widzã, jak ten ji so nie dòwò radë.

– Nie bòli cebie w krzizach? Jak bòli, tej gadòj, a nié, tã dërch sztël sedzysz, nic nie gòdòsz, a pòzni cë co pãknie i szpital. Pamiãtòsz jak to bëło z tim jelitã? Nic nie robił, nie robił, a w kùncu òperacjã mùszòł miec, a jò pól rokù mùszãła twòji dietë pilowac a te twòje nëczy tolerowac. Ale òn doch nie rzecze, że gò co bòli, jaż òn padnie. Co, jò móm tegò knòpa spòd kòłów wëcygnãc? Jò móm nowi kléd òblekli, tu je sóm pich, a jiesz jaczi òlëj tu ceknie, to nie pùdze wëprac.

„To nie pùdze wëprac... to nie pùdze... to nie pù... to nie... tonie... tonie”. Tak òn sã tedë czuł. Lëftu nie szło złapac, jakbë jegò gãstosc nie pòzwòliwa na dostanié sã do płëców. Napiãtë mùskle dërgòtałë, a żëtë, jak pòwrozë òwijałë jegò łiszczącë mòklëznã rãce.

– Fùj, të jes zmòkłi. Z taczim je sromòta dze jic, òn smierdzy, a kòszla jaż żòtò pòd pòchama. Ale jemù to wcale nie wadzy, òn bë tak chòc do kòscoła szedł.

Metal wbił sã w skórã pòłców. Chłop riknął z bólu. Wezdrzòt na czikrëjącëch pò drëdżi stronie sztrasë lëdzy i cziwnãj barkama, cobë mù chto pòmógł. Lëdze spùscëlë głowë w dót i przëspieszëlë krokù. Òni doch chcelë jic do cëni.

– Ale nawet mòwë ni ma! Nie je cë sromòta lëdzy prosëc? Në jo, bò sóm nie rozmieje. Za czim jò ciebie móm, jak to i tak mùszi lëdzy prosëc, żebë cos bëto bëlno zrobioné.

Zmiartëlc zgruzdżił sã jesz barzi i zaczął cëchò płakac.

– Widzysz të, të gò mòsz wëstraszoné tim krzikanim! Mój ópa dwa pòłce stracył i nawet nie zmerkòł, dopiërze doma widzòt, że mù jich felëje, a të, stòri chłop, sã skalëczisz i ju bleczisz. Ten zmiartëlc so biédny mùszi w strachù sedzec, chto wié, czë òn czegò ni mò złómóné. Ale co to ciebie, twòje problemë nòwòżniészé i całi swiat mùszi wiedzec, że princa cos bòli.

Chłop pòczuł òbcãżenié w jednym pùnkce krãpla, na wësokòscë dólnëch zëbrów. Jakbë całi czãżòr òpiarł sã ò ten plac. Rãce sã zrobiłë zëmnë i zacząłë mrowic, nodzi sã statë mitczé, przed òczama sã zrobiło cemno, a delikatny wiaterk, pròwdzëwi abò ùdbóny, chłodził jak zapùszczonò na fùl klimatizacjò. Leno ten pùnkct, w jaczim sã skùpił całi jegò czãżòr. Czãżòr àutoła, skwarzącégò słuńca, zmiartëlca pòd kòłama, zdrokù przëtròfkòwëch lëdzy, czãżòr białczy, ji niezdetronizowónégò òjca i eleganczczich

chłopów ji wszëtczich drëszków, ta masa gromadzëta sã, jakbë chca zatrzëmac krãżącë elektronë, zamienic je na gãsti mùzdż.

Przed òczama cemno. A pòzni pònumrowóné widczy. 1, 2, 3, 4, 5, zamknij dwiërze, òdemknij dwiërze, zgłòsë awariã.

– *Ta gwińda mò za mòli ùdwig na nas wszëtczich – rzekł tegò dnia z ùsmiëwkã miłi i pòrzãdny chłop jaczis szczestlëwsi białczy w gòscyńcu.*

– *Të czuł. Biòj trapama, a wez te trajòtrë, të chłopie nie mdzesz te dwa piãtra z nama jachòł, jak tu placu ni ma.*

Nògle nazòd pòczuł hëc, dãpny lëft, zdrok lëdzy i czãżczy, charczący òddech swòji białczy. W pùnkce krãpla, w jaczim czuł czãżòr, cos chrupnãło, a nen czãżòr zlecòł pò krãgach jak òdcãtò òd mòcowniów gwińda. Àutòł z trzòskã spòdł na zmiartëlca. Ten leno jãknął z bólu, pò czim leżòł bez przëtómnoscë. Chłop wëwrócył sã do tëtù i zazybòł jak biegùnë kòlibiònczi.

Lëdze, jaczi donëchczòs nerwòwò czikrowelë, pò czim òdwròcelë zdrok, terò nie zdrzącë na szasëjã, przebiëgelë szrëj w plac tragedie. „Chto bë pòmëslòł, że to sã w tim placu wëdarzi?” „Tak cos mògło wszãdze bëc, ale tuwò?” „To temù, że chłopów do wòjska nie bierzã”. „Jò rozmiëjã, sobie krzël niszczëc, ale co temù bëł winowati ten zmiarti knòp? Jak òn gò mògł pòd tim àutołã zabic?” „Ten sã za niczim ani za nikim nie czerowòł”.

Przechòdający baro sã zaangażowelë we wspiarcé białczy, jakò widza ùpòdk swòjégò chłopa.

– Co jò w nim widzãła? Òn wiedno taczì bëł. Òstawic wszëtckò, bò òn je nòwòżniészì, a że òn drëdżëmù krziwdã robi, to jemù to nie przeszkòdzò. A tu je tëlì lëdzy zeszlëch, kòzdi bë pòmógł, ale co z tegò, jak òn nawet nie rozmiòł pòprosëc?

W czerwincu wësza smarą ksążka Gail Olsheski (Òlszewsczi) Òpòwiescë z Kaszëb/The Kaszuby Stories. Promòcjô tegò dëbeltjãzëkòwégò dokazu, znónégò wiérnym czëtińcóm „Stegnë” (wszëtczë òpòwiôdania, jaczé są w ksążce, ùkòzałë sã nôprzód w najim czãdnikù), bëła 24 czerwińca w Mùzeùm Kaszëbskò-Pòmòrszczi Pismieniznë i Mùzyczi we Wejrowie. Przejachala àutòrka, tłómacze: Stanisłòw Frymark i Bòżena Ùgòwskò, a téż wiele lubòtników naji lëteraturë. Zachãcywómë najich Czëtińców do czëtaniô ny czekawi pùblikacji, jakò pòwstała za Òceanã, ale wiele dlò se nalëżą w ni téż Kaszëbi, co żëją w pòlsczim państwie...

Dark Majkòwsczi

Przedstów do Òpòwiesców z Kaszëb

Gail Olsheski w swòjich òpòwiôdaniach pòkazywò żëcé i ùszlòtã kanadijszczich Kaszëbów, ale ne tekstë mają wiòldzi znaczenk téż dlò kaszëbszczi spòlëznë mieszkający w Eùropie. Òpisënczi sërégò i drãdzégò żëcò, jaczé je biòtką ò przedërchanié, mòzemë letkò przërownac chòcle do tekstów Anë Łajming, chtërna wspominiò dzečné lata na pòłnim najégò regionu. Jistné są wszelejaczé zwëczi, jaczé wëjéżdżający za wiòlgą wòdã lëdze przekòzëlë pòsobnym pòkòlenióm. Pùsté noce, wieselé, ùwòżanié do zemi, mòcnò wiara, zażiwianié tobaczi i jãzëk – to wszëtkò parłãczy te dwie daleczë kròjñë. Tim barzi mòzemë bëc ròd, że òpòwiôdania Olsheski mòzemë czëtac téż pò kaszëbskù dzãka robòce Staszka Frimarka i Bòżenë Ùgòwsczi. Nòprzòdka bëłë òne pùblikòwóné w pismionie „Stegna”, a terò są przistãpné w jedny ksążkòwi pùblikacji. Wòrt tu dodac, że donëchczas ùsòdzczi ti àutòrczi wëchòdałë pò anielskù i w tłómaczenim na pòlsczi. Pòrãdzesãt lat dowsladë wësza smarą pierszò àutòrskò ksążka ti ùtwòrczci *Where the Cherries End Up* (Toronto 1978), wëdónò téż pò pòlskù jakò *Co się stanie z wisienkami* (Warszawa 1985). Gail Olsheski òpisywò przëdno swiat kanadij-

szczich Kaszëbów w pòtowie XX wiekù. Lëdze w ji tekstach wcyg jesz mòcno trzymają sã dównëch tradicji, ale je ju czëc wiater pòzmianów. Jak gòdò jeden z herojów Frank Ritza: „znajemë naszã kùlturã, bò przez òstatné sto lat më żëlë i òddichelë tim, co sã tu wëdarzëło, i nie òstała òna donãdka skazonò żòdnã jinã kùlturã. Ale wnetka jinszé kùlturë bãdã sã do nas wcëskac i tej nasza zadzinie”. Takã swiadã mają téż jinszé pòstacje z òpòwiôdaniów. Widzã, że przed jich òczama przemijò wiele sprów, jaczé donëchczòs bëłë swiãtë i przëjimóné przez wszëtczich. Wezmë na to „Samòtnégò wilka” Stańclawa... Jegò cwiardé waranié w chëczë, wkòł jaczi chòdzą na jachtã wilczi, zgarda dlò wëgòdë i dëtków bédowónëch mù przez cëzyńców, bëłë dlò jegò domòków symbòlã kaszëbszczégò mòcnégò dëcha i wiérnotë tradicjóm. Kùńc kùńców Stańclów przëgniotli chòrosã przedòwò równak swòjã zemiã i zmieniò sã w Stanley`a, a krótkò przed nim ùcëkò slédny samòtny wilk, „stòri, ùmiarti, wënierzchli òd głòdu abò chërë”.

Jesz barzi kòmùdnò je historiò starka z òpòwiôdaniò *Stól*. Jegò heroja je przedstòwiony wnetka jak pòstacjò ze strzédnowiekòwëch żëwòtów swiãtëch.

Gail Olsheski

Prôwdzëwi patriarcha nié le dlô swòji familie, ale całi kaszëbsczi spòlëznë. Zwëktą codniowòsc – drągą robòtã, mòdlëtwã, kòntaktë z lëdzama, a nawetka jedzenié – rozmiôt zmieniac w cos wòznëgò i misticznëgò. Wszëtkò dlô niegò bëło cëdowne i swiãtë: „Miôt dłudzë, òbrodnë pòla, a te bùlwë przechòwiwónë w mitach, pòchòdzëtë z pòlów, przez niegò òronëch, a przez jegò kònie wëgnojonëch. To bëtë swiãtë bùlwë, kò jegò pòla bëtë mù jak ògród Getsemani, gdzie gòdòt z Bògã, ze wdżãcznoscã dzãkòwòt Mù za wszëtczë próbë, jaczé mùszòt znaszac i zgòdzòt sã ze swòjim kawlã. Meditowòt, mòdlił sã i spiwòt”. Kaszëbskò zemia w Kanadze je tu przërównónò do biblijny Swiãti Zemi. Jistno òpisywają swòjã kròjnã Kaszëbi w Eùropie. Jakno pierszi robił tu ju Floriòn Cenòwa, pòzni Hieronim Derdowsczi, Aleksander Majkòwsczi, a pò nich jinszi ùsòdzcë. To pòstãpny przikłòd kùlturowi bliskòscë, jakò przetrzymała rëzã przez òcean i piãc pòkòlëniów žëcëgò dalek òd se. Stark z òpòwiòdaniò Olsheski doził równak wiòldzi zmianë w swòji spòlëznie i familie. Ùwòżanié, jaczé miòt wszãdze wkòł za swòjã

dobroc i chãc do pòmòcë, nie przedërchało do pòstãpnëgò pòkòlëniò. Jegò wnuczi nijak sã ju za nim nie czerëją. Mają gò za cëzëgò człowieka, chtëren przëchòdò w niedzielã, žëbë jima zawadzac i brac jich jedzenié. Je to brzòd jich òdërdzeniò òd kaszëbsczi tradicji, òd pradòwnëch zwëków i wiarë („Miast mòdlëtwë przed jedzeniem przëklinełë jeden drëdzëgò”). Òni nie mësłã ju ò jinëch, leno ò samëch se.

Te kùlturowë zmianë jidã równak pòmälë i w pòłowie XX wëkù wikszosc bòhaterów òpisywónëch przez Gail Olsheski jesz mò starã žëc jistno jak jich prastarkòwie. Jedną z nòwòżniëszich wòrtnotów je dlò nich dobro pòspòlnotë. Czëją sã dzëlã kaszëbsczi spòlëznë i chcã do ni wnaszac jak nòwicy. Białka, jakò rozmieje bëłno szëc, rëchtëje ruchna dlò kòzđëgò, chto ò to prosy, kòzdi gòsc mùszi dostac darënk na òddzãkòwanié, a na wiesòlach bawiã sã i spòtikają wszëtccë, setczi Kaszëbów: „Kaszëbszczë wiesela òd pòkòlëniów mało co sã zmieniwatë, króm tegò, że rozëgracje stòwatë sã coròz wiãkszë. Më nie òpùszczëlë niżòdnëgò wieselëgò. Ani nicht w naszi spòlëznie”.

Lëdze trzimają sã téz razã w nieszczescach.

Czej widzą z daleka pòlącą sã chëcz, na skarniach mają łizë, bò kògòs z nich trafiło nieszczęsć. Są téż zrzeszony òb czas jinëch žëcowëch tragediów, wëpòdków i pògrzebów.

Wszëtczich parłãczy téż pamiãc ò dówny migracji jich starków. Wspòminają mòrską rëzã, wiedzą, skądka pòchòdzą, i z pòkòleniò na pòkòlenië òpòwiòdajã ò warënkach žëcégò jich tatków w pierszych latach pò zamieszkanim w Kanadze. Kòrbienië ò tëch czasach, ò kawłach swòjich familiów mają za òbòwiązk. Starszi rozmiëją wiele razy prawic ò tëch samëch wëdarzeniach, ò lëdzach, placach, historii. A dzecë łapiã kòzdi zwãk i „kòzde zdanië nëch mésterów dównëgò jãzëka”. Kaszëbiznë młodi lëdze ùczą sã nòtërno, jak „wëcégò wilków za òknama”. Centrum žëcégò ti spòlëznë je głãbòkò religijnosc i kòscòt – „grawitacyjnò òs” pòspòlnotë. To tuwò zbiërajã sã w wòznëch chwilach swiãtowaniò, na zéńdzenia z Bògã w swiãtnicë òblòkajã nòlëpszë ruchna, w nym mòlu dziejã sã nòwòznieszë wëdarzenia w jich žëcym: chrzest, pierszò kòmóniò, żeńba i pògrzëb. To je jich „dëchòwë dodóm”. Tak stòri lëdze, jak i mòtë dzecë rojã, że òbjawi sã jima Bòzò Matka, co je wedle nich nòwikszim szczëcym, w chëczach wiszã rózańce i swiãtë òbrazë, mòdlëtwa towarzi jima kòzdegò dnia przë robòce, jedzenim, w wòlnym czasu.

Bòhatërã òpòwiòdaniów Gail Olsheski są nië blòs lëdze, ale téż kanadijskò-kaszëbskò zemia. Je kòchónò przez mieszkãnców, bò czëjã dzãka ni „szmakã pòsòdaniò swòjégò mòla”, ale biwò téż czãsto nielëtoscëwò. Òsoblëwie je to widzec w przëtròfkù dzecy. Òbròz dzòtków jidãcëch do szkòłë òb zëmã bùdzy wespòłczëcë czëtińców: „Wikszosc dardzi szlë tëlã, cobë òstri wiater nie cãł jich pò skarniach. A téż žebë nie òdmrozëc pòlców, jaczé pòzni gòdzënama bë pieklë i bez pòł dnia nie dòwałë czëcò. Òb drogã namiarzłë rzãsë na jich òczach sklejiwałë sã

tak, że ledwò mòglë widzec. Bënë szalów ceptò fùchtnosc òddichaniò téż zarò scynała sã w lód, a czej w szkòle scygałë chùstë, bëtë òne sztiwnë, pòkąd nie roztajałë i nie wëschłë”. Jesz barzi bòlesné są òpisënczi drãdži robòtë w lese. Ju dzesãclatny knòpi mùszã dwigac cãżczë bële drzewa przeklinajãcë swòj kawel i chùtkò tracãcë dzectwò. Ta zemia ùci òdpòwiedzalnòtë, nieplakaniò, nienarzekaniò (kò pòprzëdnë pòkòlenia miałë jesz gòrzi) i – jak niżòdna jinszò – rozmiëje òdebrac młodosc.

Wiele placu w dokazach Olsheski je namienionë biãłkóm. Kaszëbchi są cwiardë, mòcnë, dopasowónë do sërëch warënków, w jaczych žëjã. Pisarka na czekawi òrt òpisywò je òsoblëwie przë leżnoscë wieselnëgò tańcowaniò, dówajãcë bòczenië przëdnò na mòc jich remionów: „to bëtë biãłczy żeniałë, remiona miałë mòcnë òd noszeniò dzecy, wëgniòtaniò casta na chlëb, rëchtowaniò mòltëchów w gròpach z lónëgò żelazła i rãbieniò drzewa, jaczim pòlëtë w blatach. Jich remiona wëbiërałë pòla bùlew, dojilë krowë i czerzniąłë masto. Tima remionama szorowalë pòdłodzi, nosëtë drachtë wòdë ze stëdni, wiëszalë i zjimałë pranië z linów. To bëtë biãłczy, chtërnëch mòcnë remiona nigdë bë sã nie pòddałë na taneczny binie, kò wiãkszosc z nich mia jesz do ùrodzeniò piãc abò szesc sztëk dzecy i czekało na nie wiele lat rakòwaniò. Na wieselny binie do tańcowaniò jich remiona pòd gùbòwónyma rãkòwama snòżich bluzków zdòwałë sã bëc miãtczë i letczë, ale bëtë to remiona Kaszëbków”.

Dokazë Gail to nië blòs dokùmënt z žëcégò kanadijszczich Kaszëbów w pòł. XX wiekù i rëchli, ale téż òpòwiesc ò pòspòlnoce najich kawłów i mòcë tradicji, a téż ùniwersalnò historiò ò biòtce człowieka z rodã, bòldzama i próbama òderwaniò òd kòrzeniów. A do te je to czekawò i snòżò lëteratura...

Eùgeniusz Präczkòwsczi

Nieznóné piesnie Sztefana Bieszka

Jaž sã prosy, bë kùreszce chtos wżąt sã za bëlné zbadérowanié lëteracczégò doróbkù nòstarszégò z karna Zrzeszińców Sztefana Bieszka (1895-1964). Kò tak pò pròwdze znóné le są jegò sonetë wëdóné z piersza w 1975 r., a pózni kãsk pòszerzoné¹. Timczasã je ju dobrze wiedzec, że Sz. Bieszk bëł brzadnym ùtwórcã. Dosc tëli jegò doróbkù mòżemë pòznac w jedny z knégów „Pro memoria”². Są tam przëkładë dokòzów písónëch pò niemieckù, a tej pò pòlskù, në i pò kaszëbskù, w jaczim to jãzëkù mò nòwicy napisóné, a co jész nie je wszëtkò òdkrëtë.

Taczim przëkładã są piesnie nascribloné i skòmpònowóné do dramaticznégò dzëta ks. Leòna Heyczy „Agùst Szlòga”. Rzecz bëła jész wëdónò przed wòjnã, czëj bëła baro pòpùlarnò i rôd òdgriwónò, przikładowò w Swiònowie³. Pò wòjnie bëła wznowionò le rôz⁴. Równak nigdzie ni ma wiadła, że pòwstałë do ni spiéwë, chtërnëch àutorã je Sztefan Bieszk.

Tako hewò jedna złączonò skłòdka z piãc spiéwama, włòsnã rãkã przez Bieszka spisónyma, zachòwa sã w spòdkòwiznie pò

ks. prał. Francyszkù Grëczë. Na skłòdka leża dëcht ùtaconò w całownym maszinopisu dzëta Heyczy, w jaczim ju na pierszi stronie mòże dozdrzec wiele różniców z tim, co je wëdrëkòwóné w ksãżkach. Wierã mòże sã docëgac, że sòm autor naniósł te zmianë. Równak gwës wòrt bëlobë to szerzi znanalizérowac przez bëlnégò biografa wiòldzégò dëchòwnégò Młodokaszëbë, na co nen – a òsoblëwie kòzdi czëtińc – dërch żdaje.

Pierszò spiéwka „Czej słunuszkò” je do słów àutora „Szlòdzi”, co tak pò pròwdze nen szpëtòczel òdmikają. Bieszk napisòł do ni mùzykã. Co je w taczich przëtròfkach mùszebné, pòdszëkòwòł kãsk szlabizë, żëbë ritm lepi sztëmòwòł. Pòsobné sztëczczy są ju w całoscë przez wiòldzégò Zrzeszińca napisóné. Są to: „Niepròwda, nié pròwda” w ritmie kròkòwiaka, balet „Warcò ju Szlòga”, „Szëper” i „Szewc”. Wierã mòże bëc tak, że leno w papiórach ks. Grëczë zachòwałë sã te rzecze. Kò gwës je dostòł Heyka òd Bieszka, ale nen zarò na pòczãtkù wòjnie zdżinął, a zbiorë pò nim szłë w znikwienié⁵.

W nëch pismionach pò ks. F. Grëczë nalòzł jem jész jeden baro wòrtny lëstk z piesniã kòscelnã pò pòlskù. Wierã bëła napisónò na prosbã prałata, bò bëła wetkłò w scenarnik widzawiszczã „Sakramenta świète”, chtërnégò àutorstwò gwës mòże przepisac ks. Grëczë. Kò je nen tekst pò pòlskù, ale są w nim bënë kaszëbszczë słowa, jak „kmòtr”, co wskòzywają brewiter, że napisòł to ks. Grëcza. Je baro mòżlëwé, że je to

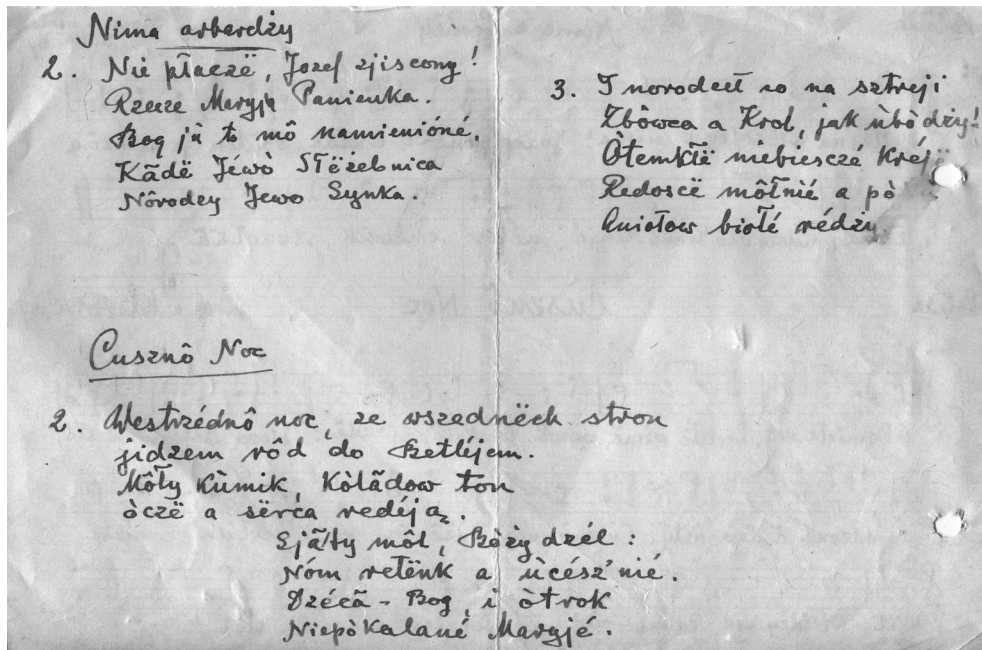
¹ S. Bieszk, *Sonety kaszubskie*, Gdańsk 1986. Òb. téz.: Jan Trepczyk Aleksander Labuda, Jan Rompski, Stefan Bieszk, Franciszek Grucza, Feliks Marszałkowski, *Poezja Zrzeszyńców*, òpròc. H. Makùròt, T. 8, Gdańsk 2013.

² *Pro Memoria Stefan Bieszk (1895-1964)*, red. J. Borzyszkowski, Gdańsk 2013.

³ Zdrzë: E. Pryczkowski, *Swiònowskò nasza Matinkò. Dzieje parafii i sanktuarium oraz cuda Królowej Kaszub*, Banino 2016, s. 150

⁴ L. Heyke, *Agust Szlòga. Szòłòbułka*, Kartuy 1935; L. Heyke, *Szòłòbùłki Agùst Szlòga Katolina*, Gdańsk 2002.

⁵ Zdrzë: M. Bobkowska, J. Belgrau, *Ks. dr Leon Heyke duszpasterz, wychowawca i poeta kaszubski*, Banino-Kościerzyna 2015.

le jedurny egzemplér ti spiéwë, terô szcztelëwie zretóny.

W tim môlu wôrt nadczidnac ò dwùch jinszych snôzich piesniach kôladowëch Bieszka napisónëch w rodny mòwie. Chòdzy ò: „Ni ma arbardzi” i „Cészno noc”. Nalôzł jem je w rãkòpismionie w zbiorach pò Kaszëbsczim Krôlu, Karolu Kreffce. Spiéwë te bëtë prôwdac rêchli znóné. Kò na pierszô je ju wëdrkòwónô w 1982 r. w „Kaszëbszczich kôlãdach i gòdowëch spiéwach”⁶. Leno tam nalazła sã fela, chtërna nijak nie dozwołô na rozeznanie znacënkù. Kò zamiast słowa „arbarga” je tam ùzëtô „arbaga”. Pitôł jem wiele lëdzy, cëz to je. Bez skùtkù. A chòdzy ò gòscyńc. Kò „arbarga” wzãtô z jãzëka niemiecczégò, prawie je kaszëbsczim „gòscyńcã”, abò „karczmã”. Pòd taczim titlã „Ni ma gòscyńcã” jô ògłosył nen tekst w „Diô Was Panie”⁷. Pòzni pòjawitë sã òne téz

⁶ Kaszëbszczi kolëdë ë godowë spiéw, zebral Władysław Kirstein, Gdańsk 1982, s. 98.

⁷ Diô Was Panie. Kòscelny spiéwnik, òpróc.

w bieszkòwim – le jinszim - rãkòpisu w „Pro memoria. Stefan Bieszk”⁸.

Na felnô „arbarga” bëta czile razy pòwtòrzonô, ò czim jô ju tej sej nadczidôł znajòrzóm kaszëbsczy spiéwë. Tëz z marnym skùtkã⁹. Równak dzys wiémë na gwës, jaczi je bëlny titel. Kò mòzemë òstac przë ti zabòczony ju czësto w słowiznie Kaszëbów (złë w całoscë bëta czedekòlwiek ùziwónô?) „arbardze”, równak lepi bë wierã bëto tam dac kaszëbsczé słowò „gòscyńc”. Tak czë jinak òbie Bieszkòwe spiéwë sã baro snôzé. Wôrt je achtnac i pòdskacac do jich spiéwaniô w gwizdzkòwi czas.

Sztefan Bieszk je baro piãknã pòstacã w kaszëbszczi lëteraturze a rëszoce. Bët bëlno wëuczony, znôt kòl piãc jãzëków.

E. Pryczkowski, Gdańsk 2006.

⁸ Pro Memoria Stefan Bieszk (1895-1964), red. J. Borzyszkowski, Gdańsk 2013, s. 441 i 443.

⁹ Zdrzë np.: W. Frankowska, Kolëdowanie na Kaszubach. Dzieje kolëd na Pomorzu od XVI do XXI wieku, Warszawa 2015, s. 400.

Kolāda Nima arbardzj Słowa a melod. S.BK 57v

1 Nima arbardzj a nima! Jozef poničkô ôsołka. Bzuten je cémzô a
 i zëma, muszy dlô Pannic Margjé, nôłesc chlawik, stodołkã.

Kolāda CUSZŃŃŃ Noc Słowa a Mel. S.BK. 57.

1 Damieta noc, bielkô rëni, wërok łuskatë gôzdë: Słowo Bôżë było rekłë,
 i nowrodzoni ô dwańôsty. CuszŃŃŃ noc, Bôżë Noc, rozklëcël sã z nieba
 i kpat. Wialdzy wid, Panna - cud Zbawicela wëda na sjat.

Chòc ùrosti w niemiecczim jãzëkòwim i kùlturowim krãgù, jakùz snôzo nauczil sã rodny mòwë. Tam piãkno jã pòznôł, że rozmiôt pisac przesnôzë sonetë a jinszé dokôzë lëteracczé, ôsoblëwie spiëwë a dramatë. Bël dlô Zrzeszińców aùtoritetã wszelczégò ôrtu, w tim – co jaż baro mòze dzëwòdac – w sprawie pisënkù. Bez wãtpieniô bël méstrã kaszëbsczi pismieniznë. A kò zëcé baro gò do-swiòdcało. Ùrodzony na wënëkanim, wrócył na klin tarczëznë, tej zôs wënëkóny do Zamòsca. Pò wòjnie zgardzony przez system. Żit i ùmarł w biédze. Za zëcégò jegò dokôzë nie bëtë achtnioné, pò smiercë zac pò zacu włôzò na niwiznã nôbëlńieszich ùtwórców kaszëbsczi pismieniznë.

Niepròwda, nié pròwda

Niepròwda, nié pròwda! Gùsce nie jiscë sã. Nié wszëtkò procëmné, kròsniã pòmòc niese.

W lasu je szëmòt wichru i szoru,
 Lesny ùdibò biédnegò w bòru.
 Hej la la, hej la la...

Nié wszëtkò je lëchò, ùwieseli Wiłta,
 Kaszëbeczka kòchò, snòzkò Tina miłò.
 Nielitny sãdza wpichò za kròtë,
 Mò sprawiedlëwã pòkùtã za to.
 Hej la la, hej la la...

Ûceszë sã, ceszë no nieszczescé minie.
 Më cë jesmë drëszë, Kaszëbstwò nie zdzinie.
 Zawdë na swiece miłosc pòpieròj,
 Nijak ze smãtkã drëszstwa zawieròj.
 Hej la la, hej la la...

Pò dniach dobrëch, jednëch, mùszã prziińc
 i cemnë –
 Wiedno kòle biédnëch, jesmë dobri, drëmny
 –
 Pò dniach dobrëch, jednëch, muszã prziińc
 i cemnë –
 Wiedno kòle biédnëch, jesmë dobri, drëmny.

3. Balet: „Warcô ju Szłôga” wita Słowa i mel. Bn

Wita:

1. Warcô ju Szłôga z daleczé drodzé, z daleczé drodzé, J cèchò sòdnie, w domôcé prodzié
 2. Cesa se chëcë, i redô WiTa, i redô WiTa, Jô za to-bą jem, bawo teskniła
 3. Smùtno on snije, czemù se smùcy? Czemu se smùcy? Nieszczęscé mijô, jawa mdze lepszô

Kwòsn:

1. W domôcé prodzié, wita me, wita me w domôcé prodzié } La lala la, la lala la
 2. bawo tès - kniła, za toba, za toba jsmë tès - kniła }
 3. lepszô jak snicé, Tincezka przëdzde tu, to nie mdze snicé }

Marszewò

Wita:

1. Kanie dzén, kanie dzén, kanie twòjé szczescé. Jak niestrogò w sòdzé, tak tu w chëczach miłò.
 2. Wama dwùm, wama dwùm, wama dwùma szczescé. Mè kròsniãta mòtë, pò chëczach i chlëwach.

1. I Tincezka bôdze ju za twòjã wita, Kanie dzén, kanie dzén, kanie twòjé szczescé
 2. i jsmë wcyg wiesolë, nócymë wóm spiëwé, Wama dwùm, wama dwùm, wama dwùma szczescé.

Szëwò

1. Lesny strzélò ru pu pu ru pu pu zając chëjò ru tu tu ru tutu tu
 2. Sãdza wrzeszczy hej rum rum hej rum rum, wòzny biegò widu bum widu bum bum
 3. Szłôga czarzi piszczówkã, piszczówkã, Razã z nama hejle tańczuj. Hej deliszków...

A= D Hej - de les - kum hej - de - li - a hej - de - pis rum, hej - de - la

Warcô ju Szłôga

Warcô ju Szłôga z daleczé drodzi, z daleczé drodzi
 I cèchò sadnie w domôcé prodzi, w domôcé prodzi.
 Witómë, witómë w domôcé prodzi.

Ceszą sã chëcë i redô WiTa, i redô WiTa.
 Jô za to-bą jem bawo teskniła, bawo teskniła.
 Za to-bą, za to-bą jsmë teskniła.

Smùtno òn snije, czemù sã smùcy? Czemu sã smùcy?
 Nieszczęscé mijô, jawa mdze lepszô, lepszô jak snicé.
 Tincezka przëdzde tu, to nie mdze snicé.

Kanie dzén, kanie dzén, kanie twòje szczescé.
 Jak niestrogò w sòdzé, tak tu w chëczach miłò.
 I Tincezka bôdze ju za twòjã WiTã.

Kanie dzén, kanie dzén, kanie twòje szczescé.

Lesny strzélò ru pu pu ru pu pu
 Zając chëjò ru tu tu ru tutu tu
 Lesny biegò zając zmkò,
 Lesny na psa gòsno krzìkò. Hej, deliszków...

Wama dwùm, wama dwùm, wama dwùma szczescé.
 Mè kròsniãta mòtë, pò chëczach i chlëwach
 Jsmë wcyg wiesolë, nócymë wóm spiëwé.

Wama dwùm, wama dwùm, wama dwùma szczescé.
 Sãdza wrzeszczy hej rum rum hej rum rum,
 Wòzny biegò widu bum widu bum bum
 Sãdza gòdò, wòzny pisze,
 Czej pòmili to wëliże. Hej deliszków...

Szłôga czarzi piszczówkã, piszczówkã
 Lesny, sãdza tańczëjã, tańczëjã.
 Pòjle braca a pòtańczuj
 Razã z nama hejle tańczuj. Hej deliszków...

O jak cenna

Stron i mel. S.B.K.

1 O jak cenna jest dusza! Bóg ja stworzył na obraz swój
 2. Bo Duch Boży o-życia wszystkim Kościoł i w każdy czas

1 grzesni szuka, zra. mionci, Syn Boży, zmywa, Ktari Jego zdój
 2. J u Kapłanach On działa, zdjca swiętego On uczy nas.

Bo w solna mienici Takle nam przyje
 Bóg miło-wicny! Ufaj w Je-zu-siu!

niech mi woz pacca grzesnik mi zginie
 Nsiozica niewyph

1 raz 2 raz
 Mi-Tu-je nas.

Ni ma arbardzi (gòscyńca)

Ni ma arbardzi a ni ma!

Józef pònekò ošetka.

Bùten je cemzò a zëma,

Mùzi dlò Pannë Mariji

Nalezc chléwik, stodótkã.

Nie płaczë, Józef zjiscony!

Rzeczë Marija Paniënka.

Bóg ju to mô namienioné,

Kãdë Jegò Służebnica

Narodzy jegò Synka.

I narodzył sã na sźtrëji

Zbòwca a Król, jak ùbòdzi!

Òtemkłë niebieszczë kraje,

Redoscë mòtnie a pòkù

Aniołòw biòtë rédzi.

Cësznò noc

Damiãa Noc, bielëtë rzmë

Wësok tiskałë gwiòzdzë

Słòwò Bòzë bëło rzekłë,

Narodzoné ò dwanòsti.

Cësznò Noc, Bòzò Noc

Rozklecył sã z nieba kwiat

Wiòldzi wid, Panna cud,

Zbawicela wëda na swiat.

Steniskow Czernieoczy

AUGUST

Szezebuka w trzech odzieniach

Grajacy: August Szlega - gburk
 Monika Jowo
 Albertyna dzewka
 Sadowy
 Przesozny i i i i
 Stoka sadowy szłoga
 Lesny
 Wika lesowy
 Babs
 Krosnieta
 Ledze

Pierzò zdrzadziò

Na zdradni widac z jedne strone las; z drzede nòrt Szłogowe chce.
 Wedle nich droga w las.

August /Lezy ó przepelni w ceni las; zdrzajac na swoja choz.
 Czeż je kiczenie proszã/
 Czeż Destake pełnia; a dali le kicz; nie móce prosce; stwor
 nienszerty!
 Wieboszerek tatk chdzoroz mie gódg: Gusce, na zowizna zdrze,
 bo i ona bosozym stwore je. Be jej niensozym zbywako.
 A jak tute radzoz? Czeż jachem w sópeli; i w sklopie-ma; i
 A lasa niezrehej; bo ponszky je! Tam be se so napaszko, a mochu
 nadzarte! Móg be dobetk; a jo ubetki!
 Ze non lasny penarwet! Ze krosnieta widzy mie ród; a kujuk
 mochu; abo pòpasse to ju przez prawas.
 /zewie/ Jez penku se drzoz; To wiare Gusce be zdrzemok i se
 idz /uzaj; i zachrapaj; w nim z lasa wechódó uchozka;
 obzerajac se krosniã; Czeż uzdrzy Gust; letko podchódó/

Krosnie Cze jes te August z nazweczoz Szłoga? Cze gburk te jes ze
 krei i ze serce? Be niewo seid mie wewozny krosniok; be w
 kodze minoe bec jimu pómoc.

Gust /wew spiku mwozy/ Kó jo ió je jem Szłoga! Cez te ----cez te
 choz - /hms; mwozy i Spi/

Krosnie Kó jó se dobre znajë; August; te jes non ubadzý dachlonik; ce
 mó wozozowe le póre sijn w ohlowia! To noma krosnieta; mie
 jes niészeczny; Fosiechó le ce ce rzeko; /Rozozdrzawek se gód
 mu na ubo; /
 Strzeze se w lasu! Leszy se krajcy; i moze ce wplatac wew nie -
 szozozce; Strzeze so Szłoga; On ce choz; ó se zdne zamkaj; jak
 yse de bud; zamkaj; Cze; je nia bea sprawa w sadze; to gódg
 szwa tak póprzekretné i smieszne; i niecht za zke ni mize
 móg; a mie se mą; za gupióla; chozce odena; /ó przyde; zó
 We drema do domoe; i lasow; a; krosnieta i wika jem; non

Westrzédnò Noc, ze wszednëch strón

Jidzem rôd do Betlejem

Mòti kùmik, kòlãdów tón

Òczë a serca redëjã.

Swiãti môl, Bòzi dzël:

Nóm retënk, ùceszenië

Dzeczã - Bóg i òtrok

Niepòkalóny Mariji.

O jak cenna!

O jak cenna jest dusza!

Bóg ją stworzył na obraz swój

Grzesznej szuka, zranionej

Syn Boży zmywa Krwi Jego zdroj.

Bo Duch Boży ożywia

Wszystek Kościół i w każdy czas

I w kapłanach On działa

Z Ojca Świątego On uczy nas.

Ref. Bo w sakramencie łaska nam płynie

Niech nie rozpacza, grzesznik nie zginie.

Bóg miłosierny! Ufaj w Jezusie!

Uświęca wiernych, miłuje nas.

